

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ ખાતે ગુજરાત હાઈકોર્ટમાં

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૬૧૫૭/૨૦૧૧

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૬૧૫૮/૨૦૧૧

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૬૧૫૯/૨૦૧૧

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૭૯૭૫/૨૦૧૧

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૦૩૧૯/૨૦૧૩

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૦૩૨૨/૨૦૧૩

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૩૩/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૩૯/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૪૦/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૪૧/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૪૩/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૪૪/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૪૫/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૧૬૪૬/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૨૧૯૩/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપિલકેશન નંબર ૨૧૯૯/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૨૨૦૦/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૪૫૨/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૩૩૫/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૩૩૬/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૧૫૨/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૭૦૫૦/૨૦૧૨

સાથે

સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૧૪૬/૨૦૧૨

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી

સહી/—

=====

૧	શું સ્થાનિક અખબારોના રીપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી છે?	હા
---	---	----

૨	રીપોર્ટરને મોકલવામાં આવે કે નહીં?	હા
૩	શું ન્યાયમૂર્તિઓ ચુકાદાની આખરી નકલ જોવા માંગે છે?	હા
૪	શું આ કેસમાં ભારતીય બંધારણ અથવા તે હેઠળ કરવામાં આવેલા કોઈ હુકમના અર્થઘટન અંગે કાયદાનો કોઈ નોંધપાત્ર પ્રશ્ન સમાયેલ છે?	હા

=====

અરવિંદ સુરતી – પાવર ઓફ એટર્ની – પ્રાચી શાહ મારફત....અરજદાર(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય – સચિવ મારફતે અને ૧૪.... સામાવાળા(ઓ)

=====

ઉપસ્થિતિ:

શ્રી એસ. એન. શેલત, વિદ્વાન પરિષ્ઠ એડવોકેટ

સાથે સુશ્રી ધારા એમ. શાહ, એડવોકેટ

શ્રી મિહિર ઠાકોર, પરિષ્ઠ એડવોકેટ

સાથે શ્રી સલિલ એમ. ઠાકોરે, એડવોકેટ, અરજદારો તરફે

શ્રીમતી વી. ડી. નાણાવટી, એડવોકેટ

શ્રી સુનીલ એસ. જોષી, એડવોકેટ

શ્રી હિતેશ એસ. પાધ્યા, એડવોકેટ

શ્રી પી. કે. જાની, વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ

સાથે શ્રી વેણુગોપાલ પટેલ, એ.જી.પી. સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧ તરફે

(એસસીએ ૧૭૯૭૫/૨૦૧૧ માં)

સુશ્રી મનીષા લવકુમાર, વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર

સાથે સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટ, વિદ્વાન એ.જી.પી. સામાવાળા નંબર ૧ તરફે

(એસસીએ ૬૧૫૭/૨૦૧૧, ૬૧૫૮/૨૦૧૧ અને ૬૧૫૯/૨૦૧૧ માં)

સુશ્રી મનીષા લવકુમાર, વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર

સાથે સુશ્રી જ્યોતિ ભટ્ટ, વિદ્વાન એ.જી.પી. સામાવાળા નંબર ૧ તરફે

(એસસીએ ૧૦૩૧૯/૨૦૧૩, ૧૦૩૨૨/૨૦૧૩, ૧૬૩૩/૨૦૧૨,
૧૬૩૯/૨૦૧૨, ૧૬૪૦/૨૦૧૨, ૧૬૪૧/૨૦૧૨, ૧૬૪૩/૨૦૧૨,
૧૬૪૪/૨૦૧૨, ૧૬૪૫/૨૦૧૨, ૧૬૪૬/૨૦૧૨, ૨૧૯૩/૨૦૧૨,
૨૧૯૯/૨૦૧૨, ૨૨૦૦/૨૦૧૨ માં)

સુશ્રી મનીષા લવકુમાર, વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર

સાથે શ્રી વેણુગોપાલ પટેલ, વિદ્વાન એ.જી.પી. સામાવાળા નંબર ૧ તરફે

(એસસીએ ૬૪૫૨/૨૦૧૨, ૬૩૫૫/૨૦૧૨, ૧૬૩૫/૨૦૧૨,
૧૬૪૬/૨૦૧૨, ૨૧૯૩/૨૦૧૨, ૨૧૯૯/૨૦૧૨, ૬૪૫૨/૨૦૧૨,
૬૩૩૫/૨૦૧૨, ૬૧૫૨/૨૦૧૨, ૭૦૫૦/૨૦૧૨, ૬૩૩૬/૨૦૧૨,
૬૧૪૬/૨૦૧૨ માં)

શ્રી સી. આર. મિશ્રા, એડવોકેટ સામાવાળા નંબર ૧ તરફે

શ્રી ડી. જે. ભટ્ટ, એડવોકેટ સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧૪ તરફે

શ્રી નરેન્દ્ર એસ. દીક્ષિત, એડવોકેટ સામાવાળા(ઓ) નંબર ૧૪ તરફે
સુશ્રી રોમા આઈ. ફિડેલીસ, એડવોકેટ સામાવાળા(ઓ) નંબર ૩ – ૧૨ તરફે
શ્રી જી. એમ. જોષી, એડવોકેટ સામાવાળા તરફે
શ્રી એ. જે. પટેલ, એડવોકેટ સામાવાળા તરફે

=====

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ સુશ્રી બેલા એમ. ત્રિવેદી

તારીખ: ૨૯/૧૨/૨૦૧૬

સીએવી ચુકાદો

૧. શું આચાર્ય વિનોબા ભાવે દ્વારા શરૂ કરાયેલ શ્રી ભૂદાન ચળવળના સ્વીકૃત અને પ્રશંસનીય ઉદ્દેશ્યને નિષ્ફળ થવા દેવો જોઈએ, અને ભૂદાન સમિતિઓની સુસ્તી અને ગેરવહીવટ, અને રાજ્ય સરકારની ઉદાસીનતા અને નિષ્ક્રિયતાના કારણે, ભૂમિહીન વ્યક્તિઓના લાભ માટે ભૂદાન ચક્ષમાં જમીન માલિકો દ્વારા આપવામાં આવેલ જમીનના બલિદાનને વ્યર્થ જવા દેવા જોઈએ? અને શું આવી ભૂમિહીન વ્યક્તિઓ, જેમને ભૂદાન ચક્ષમાં પ્રાપ્ત થયેલી જમીનો ફાળવવામાં આવી હતી, તેમને નફાખોરીના હેતુ માટે આવી જમીનોનો ઉપયોગ કરવાની મંજૂરી આપવી જોઈએ, તે હાલની અરજીઓની બેચમાં સંકળાયેલા કેટલાક મુદ્દાઓ છે. મેટર્સના તથ્યાત્મક અને કાનૂની પાસાઓ પર ધ્યાન આપતા પહેલા, શ્રી જયપ્રકાશ નારાયણના આમુખ અને ડૉ. રાધાકૃષ્ણનની પ્રસ્તાવના સાથે પ્રકાશિત શ્રી સુરેશ રામ દ્વારા લિખિત પુસ્તક, "વિનોબા એન્ડ હિઝ મિશન"

માંથી ટાંકવું યોગ્ય રહેશે. શ્રી વિનોબા ભાવેની ભૂદાન ચળવળની યોજના તેમાં નીચે મુજબ ટાંકવામાં આવી છે: –

“ભૂદાન યજ્ઞ ચળવળનો મૂળભૂત સિદ્ધાંત એ છે કે માતૃભૂમિ પર ધરતીના તમામ બાળકોનો સમાન અધિકાર છે, જે રીતે માતાથી જન્મેલા બાળકોનો તેના પર હોય છે. તેથી, તે આવશ્યક છે કે સમગ્ર દેશની જમીન નવેસરથી સમન્યાયી રીતે પુનઃવિતરિત કરવામાં આવે, જેમાં દરેક પરિવારને અંદાજે ઓછામાં ઓછી પાંચ આરે સૂકી જમીન અથવા એક આરે ભીની જમીન પૂરી પાડવામાં આવે. સર્વોદય સમાજે, લોકોની વિવેકબુદ્ધિને અપીલ કરીને, આ સમન્યાયી વિતરણ માટે તેમનું મન તૈયાર કરવું જોઈએ અને આગામી બે વર્ષમાં આપણા લગભગ પાંચ લાખ ગામોમાંથી પ્રતિ ગામ પાંચ એકરના અંદાજિત આધારે ઓછામાં ઓછી ૨૫ લાખ એકર જમીન પ્રાપ્ત કરવી જોઈએ. આ જમીન એવા ભૂમિહીન મજૂરોને વહેંચવામાં આવશે જેઓ ખેતીમાં કુશળ છે, ખેતી કરવા ઇચ્છે છે અને તેમની પાસે નિર્વાહના અન્ય કોઈ સાધન નથી.”

૨. આ તમામ અરજીઓ પક્ષકારોના વિદ્વાન વકીલોની સંમતિથી એકસાથે સાંભળવામાં આવી હતી અને આ સામાન્ય હુકમ દ્વારા તેનો નિકાલ કરવામાં આવે છે, કારણ કે સદર જમીનો એવી જમીનો છે, જે મૂળ માલિકો દ્વારા ભૂદાન યજ્ઞમાં ભૂદાન સમિતિઓને અમુક શરતોને આધીન ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને ફાળવવા માટે દાનમાં આપવામાં આવી હતી.

૩. અરજીઓના દરેક જૂથના તથ્યો નીચે મુજબ સંક્ષિપ્તમાં હોઈ શકે છે: –

। જૂથ-।: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૬૧૫૭/૨૦૧૧,
૬૧૫૮/૨૦૧૧ અને ૬૧૫૯/૨૦૧૧:–

અરજી નંબર	અરજદારનું નામ	જમીનનો સર્વે નંબર	આરે/ ઓ. મીટરમાં વિસ્તાર	ફાળવણીદા ર/દાન મેળવનારનું નામ	ફાળવણીની તારીખ	વાદગ્રસ્ત હુકમો
એસસીએ નંબર ૬૧૫૭/૨ ૦૧૧, ૬૧૫૮/૨ ૦૧૧ અને ૬૧૫૯/૨ ૦૧૧	અરવિંદ સુરતી	૧૫/૧, ૧૪૭/૫ /એ અને ૧૫૨/૨	૧૪ આરે ૯૪ ચો. મીટર, ૩૬ આરે ૪૨ ચો. મીટર, ૬૦ આરે ૭૦ ચો. મીટર	તાબુજી વજલજી	૧૭.૫.૧૯૬ ૧	૨.૭.૨૦૧૦ (મામલતદારનો), ૨૧.૨.૨૦૦૯

૩.૧ આ ત્રણેય અરજીઓ અરજદાર અરવિંદ સુરતી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે. અગાઉ જણાવેલ સદર જમીનો મૂળ રૂપે અરજદાર અરવિંદ સુરતીના પિતા શ્રી બાબુભાઈ રણછોડભાઈની હતી. ૧૯૫૧-૫૨ ના સમયગાળા દરમિયાન, આચાર્ય શ્રી વિનોબા ભાવે દ્વારા ભૂદાન ચળવળ શરૂ કરવામાં આવી હતી જેમાં શ્રી વિનોબા ભાવેની દેખરેખ હેઠળ ભારતભરમાં રચાયેલી ભૂદાન સમિતિઓ મારફતે શ્રીમંત જમીન માલિકોને તેમની કેટલીક જમીનો ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને

તેમની વ્યક્તિગત ખેતી માટે આપવા માટે પ્રોત્સાહિત કરવામાં આવ્યા હતા. આવી ભૂદાન સમિતિઓમાંની એક સામાવાળા નંબર ૨ ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ હતી, જે ગુજરાત સર્વોદય મંડળનો ભાગ છે. સદર સામાવાળા નંબર ૨ સમિતિએ વર્ષ ૧૯૬૧ માં અરજદારના પિતા બાબુભાઈ રણછોડભાઈનો સંપર્ક કરતા, તેઓ સદર ભૂદાન ચક્ર હેઠળ સદર સમિતિને સદર જમીનો આપવા સંમત થયા હતા. તે મુજબ, સદર જમીનો સદર બાબુભાઈ દ્વારા તારીખ ૧૭.૫.૧૯૬૧ ના રોજ સદર સમિતિની મધ્યસ્થતાથી, તખુજી વજલજીને ભૂદાન લેખ કરી આપીને, અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવી શરતોને આધીન આપવામાં આવી હતી કે સદર જમીનોનો ઉપયોગ તેમની વ્યક્તિગત ખેતી માટે કરવામાં આવશે અને તેનો ત્યાગ કરવામાં આવશે નહીં અથવા બોજો કરવામાં આવશે નહીં. તે સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૧૧૧૨ (એનેક્ષર-એફ) પણ નોંધવામાં આવ્યો હતો.

૩.૨ સદર તખુજી વજલજીનું અવસાન તારીખ ૧૯.૬.૨૦૦૦ ના રોજ થયું હતું અને સ્વર્ગસ્થ શ્રી નટવરસિંહ તખ્તસિંહ અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૫ ના નામો મહેસૂલી આંક ૨૫૨૨ (એનેક્ષર-જી) મુજબ મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. તારીખ ૨.૭.૨૦૦૯ ના રોજ નટવરસિંહ તખ્તસિંહના અવસાન પર, સામાવાળા નંબર ૬ થી ૧૨ ના નામો મહેસૂલી આંક ૩૩૪૦ (એનેક્ષર-એચ) મુજબ મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં દાખલ કરવામાં આવ્યા હતા. ત્યારબાદ સર્વે નંબર ૧૫/૧ વાળી જમીન સામાવાળા નંબર ૩ થી ૧૨ દ્વારા સામાવાળા નંબર ૧૪ ને તારીખ ૧૦.૧૦.૨૦૦૮ ના રોજ રજિસ્ટ્રેશન નંબર ૪૫૮૯ વાળો વેચાણ

દસ્તાવેજ કરી આપીને વેચી દેવામાં આવી હતી, જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૩૪૪૬ પાડવામાં આવ્યો હતો (એનેક્ષર-જે). જોકે, સદર જમીન ભૂદાનની જમીન હોવાથી તેના વેચાણ સામે વાંધો ઉઠાવતા સિટીઝન વેલ્ફેર ગ્રુપ નામની કેટલીક સામાજિક કલ્યાણ સંસ્થાએ મામલતદાર, ગાંધીનગર સમક્ષ કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાથી, મામલતદારે તારીખ ૨.૭.૨૦૧૦ ના હુકમ મુજબ સદર આંક ૩૪૪૬ રદ કર્યો હતો (એનેક્ષર-કે).

૩.૩ સર્વે નંબર ૧૫૨/૨ તારીખ ૨૫.૧.૨૦૦૭ ના વેચાણ દસ્તાવેજ મુજબ નટવરસિંહ તખ્તસિંહ અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૫ દ્વારા એક કનુભાઈ પ્રહલાદભાઈ અને અન્ય ત્રણે વેચી દેવામાં આવી હતી, જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૩૦૯૦ પાડવામાં આવ્યો હતો (એનેક્ષર-એમ). સામાવાળા નંબર ૨ ગુજરાત ભૂદાન સમિતિએ સદર વેચાણ સામે વાંધો ઉઠાવતા પ્રાંત અધિકારી, ગાંધીનગરની અદાલતમાં કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાથી, પ્રાંત અધિકારીએ તારીખ ૨૧.૨.૨૦૦૮ ના હુકમ મુજબ સદર આંક ૩૦૯૦ રદ કર્યો હતો (એનેક્ષર-એન). સદર સર્વે નંબર ૧૫૨/૨ ના સંબંધમાં અન્ય એક વેચાણ દસ્તાવેજ સદર કનુભાઈ પ્રહલાદભાઈ અને અન્ય દ્વારા તારીખ ૭.૨.૨૦૦૮ ના રોજ એક સોનાબેન છગનભાઈ પ્રજાપતિની તરફેણમાં કરવામાં આવ્યો હતો જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૩૨૫૪ અને નંબર ૩૩૦૨ પાડવામાં આવ્યા હતા. સદર આંકો પણ બાદમાં મામલતદાર દ્વારા અનુક્રમે તારીખ ૨૫.૬.૨૦૦૮ અને ૧૯.૯.૨૦૦૮ ના હુકમો દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યા હતા.

૩.૪ જ્યાં સુધી સર્વે નંબર ૧૪૭/૫/એ વાળી જમીનનો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી નટવરસિંહ તખ્તસિંહ અને અન્ય દ્વારા તારીખ ૨૫.૩.૨૦૦૪ ના રોજ એક જિતેન્દ્ર દ્વારકાદાસ પટેલની તરફેણમાં વેચાણ દસ્તાવેજ કરવામાં આવ્યો હતો જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૨૮૦૧ (એનેક્ષર-એસ) પાડવામાં આવ્યો હતો. એવું જણાય છે કે સદર જમીનના સંબંધમાં, નટવરસિંહ તખ્તસિંહ અને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૫ દ્વારા કનુભાઈ પ્રહલાદભાઈ પટેલ અને અન્ય ત્રણની તરફેણમાં અન્ય એક વેચાણ દસ્તાવેજ તારીખ ૨૫.૧.૨૦૦૭ ના રોજ પણ કરવામાં આવ્યો હતો, જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૩૦૯૧ પાડવામાં આવ્યો હતો (એનેક્ષર-યુ). સદર સર્વે નંબર ૧૪૭/૫/એ ના સંબંધમાં અન્ય એક વેચાણ દસ્તાવેજ તારીખ ૭.૨.૨૦૦૮ ના રોજ સદર કનુભાઈ અને અન્ય દ્વારા સોનાબેન છગનભાઈ પ્રજાપતિની તરફેણમાં પણ કરવામાં આવ્યો હતો જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૩૨૫૪ અને નંબર ૩૩૦૩ પાડવામાં આવ્યા હતા. સદર આંકો પણ બાદમાં મામલતદાર દ્વારા તારીખ ૨૫.૬.૨૦૦૮ અને ૧૮.૮.૨૦૦૮ ના હુકમોથી રદ કરવામાં આવ્યા હતા. સદર સોનાબેન છગનભાઈ પ્રજાપતિએ પણ તારીખ ૨૨.૮.૨૦૦૮ ના રોજ સર્વે નંબર ૧૪૭/૫/એ વાળી સદર જમીન એક ગૌરીનંદન પ્રોપર્ટી હોલ્ડર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડની તરફેણમાં અને શ્રી ગંગા પ્રોપર્ટી હોલ્ડર્સ પ્રાઇવેટ લિમિટેડની તરફેણમાં વેચવાના કરારો પણ કર્યા હતા.

૩.૫ અરજદારોના જણાવ્યા મુજબ, તખ્તજી વજલજીના વારસદારો દ્વારા કરવામાં આવેલ વેચાણ અને પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોના સંબંધમાં તમામ અનુગામી વેચાણો

ભૂદાન લેખની સ્પષ્ટ શરતોનું ઉલ્લંઘન કરતા હતા અને તેથી, સામાવાળા નંબર ૨ ગુજરાત ભૂદાન સમિતિએ જરૂરી કાર્યવાહી કરવી આવશ્યક હતી. જોકે, સમાચાર પત્રોના અહેવાલો મુજબ, સામાવાળા નંબર ૨ ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ પણ છેતરપિંડીઓમાં સંકળાયેલી હતી. ગમે તે સંજોગોમાં, બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ (જે હવે પછી “ધ ટેનન્સી એક્ટ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) હેઠળ માન્ય ગ્રાન્ટ હેઠળ ભૂદાન જમીનની મુદત અથવા ધારણ સાથે જોડાયેલી સ્પષ્ટ શરતોનો ભંગ હોવાથી, ગુજરાત લેન્ડ રેવન્યુ કોડ (જે હવે પછી “સદર કોડ” તરીકે ઉલ્લેખિત છે) માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ હેઠળ રાજ્ય જરૂરી કાર્યવાહી કરવા માટે બંધાયેલું હતું. તેથી અરજદાર દ્વારા કલેક્ટર, ગાંધીનગરને સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ પગલાં લેવા માટે નિર્દેશો માંગતી અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી છે જેથી સામાવાળા નંબર ૧૪ અથવા જે કોઈ પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોના કબજા અથવા ભોગવટામાં હોય તેમને ટૂંકી રીતે હાંકી કાઢવામાં આવે અને તેનો કબજો અરજદારને સોંપવામાં આવે. અરજદારે સામાવાળા નંબર ૧ ને ધ ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮ડી હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરવા અને ધ ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮એ હેઠળ પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોને આપવામાં આવેલી મુક્તિ પાછી ખેંચવા માટે નિર્દેશો પણ માંગ્યા છે. અરજદારે એવી જાહેરાત પણ માંગી છે કે પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોના વેચાણ/તબદીલી કાયદાની વિરુદ્ધ, શૂન્ય, નિર્રથક છે અને અરજદાર પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોમાં સંપૂર્ણ અને કાયદેસરના હક, ટાઈટલ અને હિત ધરાવે છે.

II જૂથ II: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૧૭૯૭૫/૨૦૧૧, ૧૬૩૩/૨૦૧૨, ૬૩૩૫/૨૦૧૨, ૬૩૩૬/૨૦૧૨, ૬૧૫૨/૨૦૧૨, ૭૦૫૦/૨૦૧૨, ૬૧૪૬/૨૦૧૨, ૧૬૩૯/૨૦૧૨, ૧૬૪૬/૨૦૧૨, ૧૬૪૦/૨૦૧૨, ૧૬૪૧/૨૦૧૨, ૧૬૪૩/૨૦૧૨ થી ૨૧૯૯/૨૦૧૨, ૨૨૦૦/૨૦૧૨ અને ૬૪૫૨/૨૦૧૨:-

૪. અરજીઓના આ જૂથમાં અરજદારોએ સામાવાળા સત્તાધિકારીઓ દ્વારા સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ જારી કરાયેલી નોટિસોને પડકારી છે જે તેમને કારણ દર્શાવવા માટે જણાવે છે કે શા માટે સદર જમીનોના સંબંધમાં કાર્યવાહી ન કરવી જોઈએ, જે ભૂદાન યજ્ઞ હેઠળ સંબંધિત દાન મેળવનારાઓને તેમની વ્યક્તિગત ખેતી માટે ફાળવવામાં આવી હતી, અને સદર જમીનો આવા દાન મેળવનારાઓ દ્વારા ભૂદાન લેખની શરતોનું ઉલ્લંઘન કરીને વેચી દેવામાં આવી હતી. દરેક અરજીના તથ્યો નીચે મુજબ સંક્ષિપ્તમાં હોઈ શકે છે: -

અરજી નંબર	અરજદારનું નામ	જમીનનો સર્વે નંબર	અરે/ચો. મીટરમાં વિસ્તાર	ફાળવણીદાર/ દાન મેળવનારનું નામ	ફાળવણીની તારીખ	વાદગ્રસ્ત હુકમો/નોટિ સો
એસસી એ નં. ૧૭૯૭ ૫/૨૦ ૧૧	સુધીર ઈન્દ્રવદન નાણાવટી	૪૦૬	૨ એકર ૪ ચો.મી.	ઠાકોર મગનજી ગગાજી	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૯.૧૧.૨૦૧ ૦ અને ૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૧૬૩૩	સુધીર ઈન્દ્રવદન નાણાવટી	૩૯૬/ p/૧	૨ એકર ૪ ચો.મી.	મલેક ગાલુબમિયા નાથુમિયા	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૫.૨.૨૦૧૧

/૨૦૧ ૨						
એસસી એ નં. ૬૩૩૫ /૨૦૧ ૨	વેલજીભાઈ પ્રેમચંદભાઈ ડોડિયા	૩૮૭/ ૫/૧	૬૨૭૪ ચો.મી.; ૭૧૮૬ ચો.મી.	ઠાકોર લાલાજી મગનજી; ઠાકોર રાઈજીજી બાબાજી	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૬૩૩૬ /૨૦૧ ૨	ચંદ્રકાંતભાઈ પ્રેમચંદભાઈ શાહ અને અન્ય	૩૮૬/૨	૧૪૧૬૪ ચો.મી.	બાવા સોમપુરી મધુપુરી	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૬૧૫૨ /૨૦૧ ૨	મંજુલાબેન પ્રેમચંદભાઈ શાહ	૪૦૮	૭૪૮૭ ચો.મી.	સેનમા મોતીભાઈ વરુભાઈ	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૫.૧૧.૨૦૧ ૦
એસસી એ નં. ૭૦૫૦ /૨૦૧ ૨	પંકજભાઈ કે. પટેલ, પાવર ઓફ એટર્ની ધારક હર્ષાબેન કિશોરભાઈ વ્યાસ દ્વારા	૪૦૦	૧૪૦૬૩ ચો.મી.	કચ્છરાભાઈ હરિભાઈ સેનમા	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૫.૧૧.૨૦૧ ૦
એસસી એ નં. ૬૧૪૬ /૨૦૧ ૨	હેમલતાબેન પ્રેમચંદભાઈ શાહ	૪૦૮	૧૩૨૫૩ ચો.મી.	આત્મા કોડરભાઈ ખોડાભાઈ	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૧૬૩૯ /૨૦૧ ૨	મુનિશભાઈ રશિમભાઈ પટેલ	૩૯૩	૮૯૦૩ ચો.મી.	ચતુરભાઈ લાખાભાઈ રાવળ	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૯.૧૧.૨૦૧ ૦ અને ૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૧૬૪૦ /૨૦૧ ૨	અભિષેક જયેન્દ્રભાઈ શાહ	૪૦૩	૫૨૬૧ ચો.મી.	સેનમા કચ્છરાભાઈ હરિભાઈ	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૮.૨.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૧૬૪૧ /૨૦૧ ૨	ગૌતમભાઈ હિંમતલાલ ચોકસી	૩૮૬/૩	૧૫૧૭૬ ચો.મી.	મુસ્તુસા અલીસા ફકીર	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૯.૧૧.૨૦૧ ૦ અને ૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી	અભિષેક	૪૦૬	૧૪૨૬૫	ઠાકોર છગનજી	૩૦.૯.૧૯૬	૧૧.૭.૨૦૧૧

એ નં. ૧૬૪૩ /૨૦૧ ૨	જયેન્દ્રભાઈ શાહ		ચો.મી.	ગગાજી	૫	
એસસી એ નં. ૧૬૪૪ /૨૦૧ ૨	ગુપ્ત બંસીભાઈ પટેલ	૪૦૬	૮૪૪૦ ચો.મી.	ઠાકોર બાબાજી વસાજી	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૧૬૪૫ /૨૦૧ ૨	ડૉ. પ્રબોધભાઈ મુકુન્દરાય દેસાઈ	૩૯૬/ ૫/૧	૯૧૯૭ ચો.મી.	મલેક ગાલુબમિયા નાથુમિયા	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૫.૨.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૧૬૪૬ /૨૦૧ ૨	હરીશભાઈ કાંતિભાઈ પટેલ	૩૯૯/૧ પાઈકી ૩	૧૨૯૫૦ ચો.મી.	માનસંગજી માથુરજી ઠાકોરે	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૯.૧૧.૨૦૧ ૦ અને ૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૨૧૯૯ /૨૦૧ ૨	આનંદ નવીનભાઈ ઝવેરી	૩૯૯/૧ પાઈકી ૨	૧૬૬૯૩ ચો.મી.	રાવળ વરસંગભાઈ વર્મા	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૫.૧૧.૨૦૧ ૦ અને ૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૨૨૦૦ /૨૦૧ ૨	સજની રાજનભાઈ શાહ	૩૮૭	૬૨૭૫ ચો.મી.; ૭૧૮૬ ચો.મી.; ૬૧૬૦ ચો.મી.	મોતીભાઈ સરદારભાઈ મલેક; સાકાભાઈ કલાભાઈ રબારી; મલેક ચંદભાઈ પૂજાભાઈ	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૨૯.૧૧.૨૦૧ ૦ અને ૧૧.૭.૨૦૧૧
એસસી એ નં. ૬૪૫૨ /૨૦૧ ૨	ચંદ્રકાંતભાઈ પ્રેમચંદભાઈ શાહ	૪૦૮	૧૫૪૦૦ ચો.મી.	સેનમા મેલાભાઈ ખોડાભાઈ	૨૬.૬.૧૯૫ ૭	૧૧.૭.૨૦૧૧

III જૂથ-III: સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન નંબર ૨૧૯૩/૨૦૧૨, નંબર

૧૦૩૧૯/૨૦૧૩ અને નંબર ૧૦૩૨૨/૨૦૧૩:-

પ. અરજીઓના આ જૂથમાં, અરજદારો એવી વ્યક્તિઓ છે જેમણે કથિત રીતે ભૂદાન યજ્ઞમાં ભૂદાન સમિતિ દ્વારા પ્રાપ્ત થયેલી જમીનોમાંથી સાથાણી તરીકે જેમને જમીન ફાળવવામાં આવી હતી તેવી વ્યક્તિઓ પાસેથી સદર જમીનો ખરીદી હતી. સામાવાળા સત્તાધિકારીઓએ સદર કોડની જોગવાઈઓ હેઠળ તેમની સામે પગલાં લીધા હોવાથી, તેઓએ સામાવાળા સત્તાધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમોને પડકાર્યા છે. એસસીએ ૨૧૯૩/૨૦૧૨ ના અરજદારે ગુજરાત રાજ્યના મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૬.૧.૨૦૦૪ ના પરિપત્રની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પણ પડકારી છે. સદર ત્રણ અરજીઓના તથ્યો નીચે મુજબ સંક્ષિપ્તમાં હોઈ શકે છે: –

અરજી નંબર	અરજદારનું નામ	જમીનનો સર્વે નંબર	અરે/ ઓ. મીટરમ ાં વિસ્તાર	ફાળવણીદાર /દાન મેળવનારનું નામ	ફાળવણીની તારીખ	વાદગ્રસ્ત હુકમો/નોટિસો
એસસીએ નંબર ૨૧૯૩/ ૨૦૧૨	ગોરધનભાઈ હરિભાઈ પટેલ	૮૫૮	૧ હેક્ટર ૧૭ આરે ૩૬ ચો. મીટર	નંદાબેન	૬.૧૦.૧૯ ૫૮	૧૭.૧.૨૦૧૨ (સિટી મામલતદારનો), ૨૪.૬.૨૦૧૦ (જિલ્લા કલેક્ટર, અમદાવાદનો), અને ૨૩.૧.૨૦૦૯ (ડેપ્યુટી કલેક્ટર, અમદાવાદનો)
એસસીએ નંબર ૧૦૩૧૯ /૨૦૧૩	મહેશભાઈ જાદવજીભાઈ પટેલ	૪૨/૨	૧ એકર ૨૬ ચો. મીટર	મોહમ્મદ લાડજીભાઈ	૧૬.૫.૧૯ ૫૮	૬.૯.૨૦૧૨ (રાજ્ય સરકારનો)

એસસીએ નંબર ૧૦૩૨૨ /૨૦૧૩	ચંદ્રકાંત પ્રભુભાઈ સુથાર	૧૫૬	૨ એકર ૫ ચો. મીટર	આલમ રાજા હાજી	૧૬.૫.૧૯ ૫૮	૬.૯.૨૦૧૨ (રાજ્ય સરકારનો)
---------------------------------	--------------------------------	-----	------------------------	------------------	---------------	--------------------------------

પ.૧ એસસીએ નંબર ૨૧૯૩/૨૦૧૨ અરજદાર ગોરધનભાઈ હરિભાઈ પટેલ દ્વારા ૧ હેક્ટર ૧૭ આરે ૩૬ ચો. મીટર ક્ષેત્રફળ ધરાવતી સર્વે નંબર ૮૫૮ વાળી જમીન માટે દાખલ કરવામાં આવી છે, જે મૂળ રૂપે એક બાલકૃષ્ણ હરિવલ્લભદાસની હતી. સદર મૂળ માલિકે સદર જમીન ભૂદાન સમિતિને દાનમાં આપી હતી જેણે સદર જમીન સામાવાળા નંબર ૨ ના હકના પુરોગામી નંદાબેનને તારીખ ૬.૧૦.૧૯૫૮ ના રોજ ભૂમિદાન લેખ કરી આપીને, તેમાં ઉલ્લેખિત શરતો અને બોલીઓને આધીન ફાળવી હતી. સદર નંદાબેને વેચવાના કરાર કરી આપીને સદર જમીન સામાવાળા નંબર ૩ ને તબદીલ કરી હતી જેના સામાવાળા નંબર ૪, ૫ અને ૬ પ્રમોટરો હોવાનો દાવો કરે છે. સદર સામાવાળાએ ત્યારબાદ સદર જમીનનું પ્લોટમાં પેટા-વિભાજન કર્યું અને વેચવાના કરાર કરી આપીને અરજદાર સહિત વિવિધ વ્યક્તિઓને ફાળવ્યા. અરજદારે જુલાઈ ૧૯૯૪ માં કરવામાં આવેલા કરાર દ્વારા એક ગોરધનભાઈ હરિભાઈ પટેલ પાસેથી ૧૫૫ ચો. મીટર ક્ષેત્રફળ ધરાવતો પ્લોટ નંબર ૩૩ તેના પરના સુપર-સ્ટ્રક્ચર સાથે ખરીદ્યો હતો, જેમણે એક હંસાવતીબેન સીકારાવા પાસેથી તે ખરીદ્યો હતો. સદર હંસાવતીબેને સામાવાળા નંબર ૩ થી ૬ પાસેથી તે ખરીદ્યો હતો.

પ.ર એવું જણાય છે કે સિટી ડેપ્યુટી કલેક્ટર, અમદાવાદે સદર નંદાબેનના કાયદેસરના વારસદારો અને અન્ય સામે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને ગુજરાત ભૂદાન સમિતિની વિનંતી પર દાખલ કરાયેલ શરતભંગ કેસ નંબર ૧૩/૨૦૦૬ માં તારીખ ૨૭.૧.૨૦૦૯ ના રોજ હુકમ પસાર કર્યો હતો, જેમાં સદર જમીનના ભોગવટાકારોને ટૂંકી રીતે હાંકી કાઢવાનો અને સદર જમીન સરકારની તરફેણમાં જમ કરવાનો વધુ નિર્દેશ આપ્યો હતો. નારાજ વ્યક્તિઓ દ્વારા જિલ્લા કલેક્ટર સમક્ષ દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલ તારીખ ૨૪.૬.૨૦૧૦ ના હુકમ દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી (એનેક્સર-એચ). ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા સદર હુકમોને અનુસરીને, સામાવાળા નંબર ૯ સિટી મામલતદારે સદર કોડની કલમ ૬૧ હેઠળ નોટિસો જારી કરી અને ત્યારબાદ અરજદાર ગોરધનભાઈ સહિત સદર જમીનના ભોગવટાકારો સામે તારીખ ૧૭.૧.૨૦૧૨ ના રોજ હુકમ પસાર કર્યો જેમાં તેમને દબાણ દૂર કરવા અને દંડ ભરવા માટે નિર્દેશ આપ્યો હતો. સિટી મામલતદારે સદર દબાણકારો સામે સદર કોડની કલમ ૨૦૨ હેઠળ જરૂરી કાર્યવાહી કરવા માટે પણ નિર્દેશ આપ્યો હતો. સદર હુકમથી નારાજ થઈને, અરજદારે સિટી ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને કલેક્ટર, તેમજ સિટી મામલતદાર દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમોને પડકારતી હાલની અરજી દાખલ કરી છે, અને મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા જારી કરાયેલા તારીખ ૬.૧.૨૦૦૪ ના પરિપત્રની કાયદેસરતા અને માન્યતાને પણ પડકારી છે.

પ.૩ જ્યાં સુધી એસસીએ નંબર ૧૦૩૧૯/૨૦૧૩ નો સંબંધ છે, ત્યાં સુધી તે અરજદાર મહેશભાઈ જાદવજીભાઈ પટેલ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે, જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવો આક્ષેપ કરવામાં આવ્યો છે કે સુરેન્દ્રનગર જિલ્લાના લખતર તાલુકાના નાના અંકેવાળીયા ગામે આવેલી આશરે ૧ એકર ૨૬ ગુંઠા ક્ષેત્રફળ ધરાવતી સર્વે નંબર ૪૨/૨ વાળી ખેતીની જમીન મામલતદાર, લખતર દ્વારા પસાર કરાયેલા તારીખ ૧૬.૫.૧૯૫૮ ના હુકમ મુજબ ભૂદાન સમિતિ મારફતે એક મોહમ્મદ લાડજીભાઈ રજિસ્ટર્ડ સામાવાળા નંબર ૫ ને તેમની વ્યક્તિગત ખેતી માટે સાથાણી જમીન તરીકે ફાળવવામાં આવી હતી. તે સંબંધમાં તારીખ ૧૨.૧૧.૧૯૫૮ ના રોજ ગામ નમૂના નંબર ૬ માં મહેસૂલી આંક ૧૫૬ પાડવામાં આવ્યો હતો. અરજદારના જણાવ્યા મુજબ, અરજદારના પિતાએ તારીખ ૨.૫.૧૯૮૫ ના વેચાણ દસ્તાવેજ (એનેક્ષર-બી) મારફતે સામાવાળા નંબર ૫ પાસેથી સદર જમીન ખરીદી હતી જેના સંબંધમાં મહેસૂલી આંક ૧૯૯૦ પાડવામાં આવ્યો હતો. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ સામાવાળા નંબર ૩ કેપ્યુટી કલેક્ટરે મામલતદારના તારીખ ૧૬.૫.૧૯૫૮ ના હુકમમાં ઉલ્લેખિત શરતોના ભંગ બદલ અરજદાર સામે કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી અને તારીખ ૩૦.૩.૨૦૦૫ ના રોજ હુકમ પસાર કર્યો હતો જેમાં નિર્દેશ આપ્યો હતો કે જમીન સરકારમાં જમ્મ કરવામાં આવે. સદર હુકમથી નારાજ થઈને, અરજદારે સામાવાળા નંબર ૩ કલેક્ટર સમક્ષ અપીલ નંબર ૧૦૧/૨૦૦૪-૦૫ દાખલ કરી હતી, જેમણે તારીખ ૬.૯.૨૦૦૫ ના હુકમ દ્વારા સદર અપીલ રદ કરી હતી. અરજદારે, તેથી,

સદર કોડની કલમ ૨૧૧ હેઠળ સામાવાળા નંબર ૧ સમક્ષ રિવિઝન એપિલકેશન નંબર ૯૯/૦૫ દાખલ કરી હતી, જેમણે તારીખ ૭.૯.૨૦૧૨ ના હુકમ દ્વારા સદર રિવિઝન એપિલકેશન રદ કરી હતી. અરજદારે, તેથી, હાલની અરજી દાખલ કરી છે.

પ.જ સામાવાળા નંબર ૩ ડેપ્યુટી કલેક્ટરે મામલતદાર દ્વારા તારીખ ૬.૫.૧૯૫૮ ના રોજ પસાર કરાયેલા હુકમમાં જણાવેલ શરતોના ઉલ્લંઘન બદલ અરજદાર સામે કાર્યવાહી શરૂ કરી હોવાનું જણાય છે. ત્યારબાદ ડેપ્યુટી કલેક્ટરે તારીખ ૩૦.૩.૨૦૦૫ ના રોજ હુકમ પસાર કરી જમીન સરકારમાં નિહિત કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. સદર હુકમથી નારાજ થઈને, અરજદારે સામાવાળા નંબર ૨ કલેક્ટર સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી, જેમણે તારીખ ૧૩.૯.૨૦૦૫ ના હુકમ દ્વારા સદર અપીલ રદ કરી હતી અને ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમને બહાલ રાખ્યો હતો. તેથી, અરજદારે સદર કોડની કલમ ૨૧૧ હેઠળ સામાવાળા નંબર ૧ સમક્ષ રિવિઝન એપિલકેશન દાખલ કરી હતી, જોકે, તે પણ તારીખ ૭.૯.૨૦૧૨ ના હુકમ (એનેક્સર-એ) દ્વારા રદ કરવામાં આવી હતી. તેથી, અરજદારે હાલની અરજી દાખલ કરી છે.

પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો:

૬. અરજીઓના પ્રથમ જૂથમાં રજૂઆતો:—

૬.૧ આ અરજીઓમાં અરજદાર શ્રી અરવિંદ સુરતી પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોના મૂળ માલિક બાબુભાઈ રણછોડભાઈના પુત્રોમાંના એક છે જેમણે ભૂદાન સમિતિ મારફતે ભૂમિહીન વ્યક્તિની તરફેણમાં ભૂદાન લેખ કરી આપ્યો હતો. અરજદાર તરફે વિદ્વાન પરિષ્ઠ કાઉન્સેલ શ્રી મિહિર ઠાકોર દ્વારા નીચે મુજબ રજૂઆત કરવામાં આવી છે:

(૧) પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો મૂળ માલિક બાબુભાઈ દ્વારા ભૂદાન ચક્ષુમાં ભૂદાન લેખ કરી આપીને આપવામાં આવી હતી, જે એક બિન-નોંધાયેલ દસ્તાવેજ હતો. ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટીઝ એક્ટની કલમ ૧૨૩ મુજબ, સ્થાવર મિલકતનું બક્ષિસ દાતા દ્વારા અથવા તેના પત્ની સહી કરેલ અને ઓછામાં ઓછા બે સાક્ષીઓ દ્વારા પ્રમાણિત નોંધાયેલ દસ્તાવેજ દ્વારા જ પ્રભાવિત થવું જોઈએ. કોઈ નોંધાયેલ દસ્તાવેજ ન હોવાથી, કાયદાની દૃષ્ટિએ કોઈ બક્ષિસ ન હતી અને તેના પરિણામે પ્રશ્ન હેઠળની જમીનના દાન મેળવનાર અથવા ફાળવણી મેળવનારની તરફેણમાં માલિકી હકની કોઈ તબદીલી થઈ નથી.

(૨) અરજદારના ભાઈઓ અને બહેનો, જેઓ મૂળ માલિક બાબુભાઈ સુરતીના કાયદેસરના વારસદારો હતા, તેમણે પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોમાં તેમના અધિકારો મૌખિક મુક્તિ દ્વારા છોડી દીધા હતા, જે યાદીના સ્વરૂપમાં નોંધવામાં આવ્યા હતા. હિતનો આવો ત્યાગ અથવા પરિત્યાગ લેખિત દસ્તાવેજ વગર અમલમાં લાવી શકાય છે. રામદાસ ચીમના વિરુદ્ધ પ્રહલાદ દેવરાવ અને અન્ય,

એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ બોમ્બે ૭૪ ના કેસમાં બોમ્બે હાઈકોર્ટના ચુકાદા પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે.

(૩) ફાળવણી મેળવનાર તખુજી વજલજી પાસે કોઈ માલિકી હક ન હોવાથી, તેઓ તેમની પાસે જે હતું તેના કરતા વધુ સારો માલિકી હક અનુગામી ખરીદદારોને આપી શક્યા ન હોત, જેઓ અહીં ખાનગી સામાવાળા છે. દરેક વેચાણ દસ્તાવેજમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ હતો કે પ્રશ્ન હેઠળની જમીન ભૂદાનમાં આપવામાં આવી હતી, તેથી અનુગામી ખરીદદારોને સદર હકીકત વિશે સંપૂર્ણ જાણકારી હતી.

(૬૪) કાયદાની એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જેના હેઠળ રાજ્ય જમીનનું માલિક બને અને આવી જોગવાઈની ગેરહાજરીમાં, જમીનની માલિકી મૂળ માલિક પાસે ચાલુ રહી હતી.

(૫) ધ ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮ડી હેઠળ, તેમજ બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડની કલમ ૬૮ સાથે વંચાતા કલમ ૭૯એ હેઠળ પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો પર બિનઅધિકૃત કબજો ધરાવતી વ્યક્તિઓને હાંકી કાઢવાની સત્તા રાજ્ય પાસે છે.

(૬) ભૂદાન ચળવળનો મુખ્ય ઉદ્દેશ્ય જ નિષ્ફળ ગયો હતો કારણ કે મૂળ ફાળવણી મેળવનાર તખુજી વજલજી, જેમને નવી શરતની જમીનના સ્વરૂપમાં તેમની વ્યક્તિગત ખેતી માટે જમીન આપવામાં આવી હતી, તેમણે ભૂદાન લેખની શરતોનું ઉલ્લંઘન કરીને તે વેચી દીધી હતી, અને તેથી, રાજ્ય સરકારે

સદર અધિનિયમની કલમ ૮૮ડી(૧)(૨) હેઠળ મળેલી સત્તાનો ઉપયોગ કરીને, ધ ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮એ હેઠળ આપવામાં આવેલી મુક્તિ પાછી ખેંચવી જરૂરી હતી.

(૭) પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો સાથે જોડાયેલી શરતોનો ભંગ થયો હોવાથી અને સદર કોડની કલમ ૬૮ અને કલમ ૭૩ નું ઉલ્લંઘન થયું હોવાથી, રાજ્ય સરકારે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ ટૂંકી રીતે હાંકી કાઢવાની કાર્યવાહી કરવી જોઈતી હતી.

(૮) જમીનના બિનઅધિકૃત કબજેદારોને ટૂંકી રીતે હાંકી કાઢ્યા પછી પણ, જમીન રાજ્યની ગણાશે નહીં અને તેનો કબજો માત્ર મૂળ માલિકોને જ સોંપવો જરૂરી હતો.

(૯) અરજદાર પાસે અન્ય કોઈ વૈકલ્પિક અસરકારક ઉપાય ઉપલબ્ધ ન હોવાથી, બંધારણના અનુચ્છેદ ૨૨૬ હેઠળની અરજી જાળવવાપાત્ર હતી. શ્રી અનાદિ મુક્ત સહુ જયંતી શ્રી મુક્તાજી વંદાસજીસ્વામી સુવર્ણ મહોત્સવ સ્મારક ટ્રસ્ટ અને અન્ય વિરુદ્ધ રૂદાણી અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૮૯ એસ.સી. ૧૬૦૭ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના નિર્ણય પર આધાર રાખતા રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે પરમાદેશની રીટ કોઈપણ વ્યક્તિ અથવા સત્તાધિકારીને અને મૂળભૂત અધિકારોના અમલીકરણ માટે અને અન્ય કોઈપણ હેતુ માટે જારી કરી શકાય છે.

(૧૦) જેવી અરજદારને મૂળ ફાળવણી મેળવનાર તખ્તી વજલજીના કાયદેસરના વારસદારો દ્વારા પ્રશ્ન હેઠળની જમીનના વેચાણ વિશે જાણ થઈ કે તરત જ અરજીઓ દાખલ કરવામાં આવી હોવાથી, અરજદાર તરફથી અરજીઓ દાખલ કરવામાં કોઈ વિલંબ થયો ન હતો.

(૧૧) પાવર-ઓફ-એટર્ની હોલ્ડર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ જાળવવાપાત્ર હતી, તેમ છતાં બાદમાં અરજદારે પોતે પણ અરજીઓની પુષ્ટિ કરી છે.

૬.૨ વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પ્રકાશ જાની અને વિદ્વાન ગવર્નમેન્ટ પ્લીડર સુશ્રી મનીષા લવકુમાર દ્વારા નીચે મુજબ રજૂઆત કરવામાં આવી છે:

(૧) જમીન માલિકો દ્વારા રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ભૂદાન સમિતિને આપવામાં આવેલી જમીનો એવી જમીનો હતી જેને ધ ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓની લાગુ પડવાપાત્રતામાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી અને ફાળવણી મેળવનારાઓ દ્વારા ત્રીજા પક્ષકારની તરફેણમાં વેચી કે તબદીલ કરી શકાય તેમ નહોતી. આવી જમીનો ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને આગળ વહેંચવાનું કામ ભૂદાન સમિતિનું હતું.

(૨) દાન મેળવનાર એવી વ્યક્તિની જેમ જમીનના કબજામાં હતો કે જેની તરફેણમાં સદર કોડ હેઠળ અમુક શરતોને આધીન જમીન મંજૂર કરવામાં આવી

હતી. દાન મેળવનારના અધિકારો કબજેદાર તરીકેના હતા અને વારસામાં મળી શકે તેવા હતા, પરંતુ વિભાજિત કરી શકાય તેવા નહોતા, અને તેથી, દાન મેળવનારને આવી જમીનો વેચવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો. આ સંબંધમાં સૌરાષ્ટ્ર ભૂદાન ચફા એક્ટ, ૧૯૫૩ અને આ અદાલતના માવજીભાઈ હરિભાઈ પટેલ વિરુદ્ધ ગુજરાત રાજ્ય, ૨૦૦૫ (૪) જી.એલ.આર. ૩૬૯૬ ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે.

(૩) દાતા અને દાન મેળવનાર વચ્ચે કરારની કોઈ ખાનગીતા નહોતી અને બક્ષિસ શરતી નહોતી, કે કોઈ ઘટના બનવા પર નિર્ભર નહોતી.

(૪) ભૂદાન ચફામાં આપવામાં આવેલી જમીનનો ઉપયોગ ખૂબ જ મર્યાદિત એટલે કે ખેતી માટેનો હતો અને તેથી દાન મેળવનાર અથવા ફાળવણી મેળવનાર દ્વારા તેનો ભોગવટો બદલવાનો કોઈ પ્રશ્ન જ નહોતો.

(૫) ભૂદાન ચળવળનું એકંદર નિયંત્રણ અને દેખરેખ તથા ભૂદાન સમિતિ મારફતે જમીનોની વહેંચણી રાજ્ય સરકાર પાસે હતી અને તેથી વિવિધ કાયદાઓની લાગુ પડવાપાત્રતામાંથી સદર ભૂદાન જમીનોને અમુક મુક્તિ આપવામાં આવી હતી.

(૬) અરજદાર દ્વારા પાવર-ઓફ-એટર્ની હોલ્ડર મારફતે કરવામાં આવેલી અરજીઓ જાળવવાપાત્ર નહોતી, અરજદારના કહેવાથી તો બિલકુલ નહીં કારણ કે અરજદારનો પ્રશ્ન હેઠળની જમીનમાં માત્ર મર્યાદિત ૧/૩ ભાગ હતો.

(૭) ભૂદાન લેખ રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ભૂદાન સમિતિના બે સાક્ષીઓની હાજરીમાં જમીનો અર્પણ કરવાનો સાક્ષી છે અને ભૂદાન લેખની શરતો મુજબ જમીનની ગ્રાન્ટ માટેની શરતો દર્શાવતી મહેસૂલી નોંધો પાડવામાં આવી હતી. જ્યારે જમીનો ભૂદાન ચક્રમાં અર્પણ કરવામાં આવી હતી, ત્યારે માલિકો અથવા દાતાઓ સદર જમીનોના તમામ હિતોથી વંચિત થઈ ગયા હતા અને આવી જમીનોનું સંચાલન અને સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ભૂદાન સમિતિઓ દ્વારા નક્કી કર્યા મુજબ ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને યોગ્ય રીતે વહેંચવાની હતી. સરકારે સદર પ્રશંસનીય હેતુને સરળ બનાવતી વખતે વિવિધ જમીન કાયદાઓની કડકતા દૂર કરી હતી.

(૮) “દાન પત્ર અથવા ભૂદાન લેખ” એ જમીનમાં દાતાના તમામ અધિકારો, હક અથવા હિતના ત્યાગની નોંધ કરતો અને તેને ભૂદાન ચક્રમાં અર્પણ કરતો દસ્તાવેજ હતો અને આમ, સ્થાયર મિલકતોની બક્ષિસનું હસ્તાંતર કરતો એવો કોઈ દસ્તાવેજ નહોતો, જેના માટે રજીસ્ટ્રેશન એક્ટની કલમ ૧૭ હેઠળ નોંધણી જરૂરી હોય.

(૯) તત્કાલીન બોમ્બે રાજ્યે પરિપત્ર બહાર પાડ્યો હતો, જેના દ્વારા ભૂદાન ચક્ર ચળવળના સંબંધમાં અનેક વહીવટી સૂચનાઓ જારી કરવામાં આવી હતી. ત્યારપછી પણ તારીખ ૮.૯.૧૯૮૦ અને ૩.૧૧.૧૯૮૮ ના રોજ રાજ્યના કલેક્ટરોને પત્રો જારી કરવામાં આવ્યા હતા કે દાતાઓનો જમીનો પર કોઈ અધિકાર રહેશે નહીં અને આવી જમીનો રાજ્ય સરકારમાં નિહિત થવી જરૂરી હતી.

સરકાર દ્વારા તારીખ ૬.૧.૨૦૦૪ ના પરિપત્ર મુજબ જરૂરી સૂચનાઓ પણ જારી કરવામાં આવી હતી, જેને ગલ્ફ ગોઆન્સ હોટેલ્સ કું. લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા અને અન્ય, (૨૦૧૪) ૧૦ એસ.સી.સી. ૬૭૩ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા પ્રતિપાદિત કરાયેલ સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં રાખીને વહીવટી સૂચનાઓ તરીકે ગણવી જોઈએ.

૬.૩ સામાવાળા નંબર ૨ ભૂદાન સમિતિ તરફે વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી જી.એમ. જોષીની રજૂઆતો:-

(૧) ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ એ અખિલ ભારત સર્વોદય મંડળની એક પાંખ છે, જે વર્ધા ખાતેની નોંધાયેલ સોસાયટી સર્વ સેવા સંઘ તરીકે પણ ઓળખાય છે.

(૨) સમિતિ મહેસૂલી સત્તાધિકારીઓની મદદથી અદાલતોમાં મુકદ્દમા દાખલ કરીને યોગ્ય કાર્યવાહી કરી રહી છે.

(૩) સમિતિ દ્વારા તારીખ ૬.૫.૨૦૧૩ ના રોજ મહેસૂલ વિભાગને સુપરત કરાયેલા અહેવાલ/દરખાસ્ત મુજબ, દાનમાં મળેલી ૧૦૩,૫૩૦ એકર જમીનમાંથી, ૫૦,૯૮૪ એકર જમીન ભૂદાન લેખ દ્વારા આશરે ૧૦,૨૭૦ ભૂમિહીન પરિવારોને પુનઃવિતરિત કરવામાં આવી હતી, અને આશરે ૫૨,૫૪૬ એકર જમીન વહેંચાયા વગરની રહી છે.

૬.૪ સામાવાળા નંબર ૩ થી ૧૨ તરફે સુશ્રી રોમા ફિડેલીસ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો:-

(૧) સામાવાળા નંબર ૩ થી ૧૨ ના હકના પુરોગામી સ્વર્ગસ્થ શ્રી તખુજી વજલજી ૧૯૪૮ પહેલા જમીનો ખેડતા હતા અને તેમને સંરક્ષિત ખેડૂત તરીકે જાહેર કરવામાં આવ્યા હતા, અને તેથી, સદર બાબુ રણછોડભાઈ પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો ભૂદાનમાં આપી શક્યા ન હોત કારણ કે તે સમય સુધીમાં સદર તખુજી વજલજી ધ ટેનન્સી એક્ટ હેઠળ તેમના ખેડૂત હકોના આધારે માલિક બની ગયા હતા. જોકે, સદર બાબુભાઈએ ચુકિત વાપરીને ભૂદાન ચજાના બહાને સદર જમીન દાનમાં આપી હતી. વર્ષ ૧૯૮૭ માં રાજ્યના સત્તાધિકારીઓએ ધ ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૪સી હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરી હતી, જોકે, તે પાછી ખેંચી લેવામાં આવી હતી.

(૨) એકવાર જમીન દાન તરીકે આપી દીધા પછી, મૂળ માલિક તેની માલિકીનો દાવો કરીને અધિકાર તરીકે તેને પાછી માંગી શકે નહીં. આચાર્ય શ્રી વિનોબા ભાવે દ્વારા શરૂ કરાયેલ ભૂદાન ચળવળમાં, મૂળ જમીન માલિકે તેના અધિકાર, હક અને હિત ગુમાવી દીધા હતા, અને તેથી, અરજદાર સદર જમીનો પર માલિકીનો દાવો કરી શકે નહીં.

(૩) ભૂદાન સમિતિએ સદર દાવાવાળી જમીનોના સંબંધમાં સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નંબર ૨૯૪/૨૦૦૯ દાખલ કરેલ છે, જે ગાંધીનગરની સિવિલ કોર્ટમાં પેન્ડિંગ છે, તેથી અરજીઓ જાળવવાપાત્ર નહોતી.

(૪) પ્રશ્ન હેઠળની જમીનોમાં ડ્રાફ્ટ ટાઉન પ્લાનિંગ સ્કીમ અમલમાં આવી હોવાથી, ખેતીકામ કરવું શક્ય નહોતું.

(૫) જમીન સરકારની નહોતી અને જમીન ભૂદાન સમિતિને દાન તરીકે આપી દેવામાં આવી હોવાથી, સરકાર આવી જમીન બાબતે કોઈ કાર્યવાહી કરી શકી ન હોત.

૬.૫ સામાવાળા નંબર ૧૪ ના વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી ડી.જે. ભટ્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો:—

(૧) અરજદાર દ્વારા એવો કોઈ દસ્તાવેજ રજૂ કરવામાં આવ્યો નથી કે જે દર્શાવે કે પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો મૂળ માલિક દ્વારા સદર જમીનોના કબજેદારોને આપવામાં આવી હતી. ભૂદાન યોજનામાં કોઈ સરકારી તંત્ર સંકળાયેલું નહોતું કારણ કે તે સ્વૈચ્છિક બિન-સરકારી યોજના હતી.

(૨) ભૂદાન સમિતિ રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત નહોતી, અને તેથી, લેન્ડ રેવન્યુ કોડની જોગવાઈઓ આવી જમીનોને લાગુ પડતી નહોતી.

(૩) જો જમીન ભૂદાનમાં આપવામાં આવી ન હતી, તો ધ ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮એ અને કલમ ૮૮ડી ની જોગવાઈઓ લાગુ પડતી નહોતી.

(૪) રાજ્ય સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ વહીવટી સૂચનાઓ, આદેશો, પરિપત્રોને ઝારખંડ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ જિતેન્દ્ર કુમાર શ્રીવાસ્તવ અને અન્ય, (૨૦૧૩) ૧૨ એસ.સી.સી. ૨૧૦ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટના ચુકાદાને ધ્યાનમાં લેતા “કાયદો” કહી શકાય નહીં. તેથી, આવી સૂચનાઓનો અમલ કરાવવા માટેની અરજીઓ જાળવવાપાત્ર નહોતી. આવી વહીવટી સૂચનાઓના ભંગને કોઈ વૈધાનિક બળ નથી, અને તેથી પણ અરજીઓ જાળવવાપાત્ર નહોતી. હરિયાણા રાજ્ય વિરુદ્ધ મહેન્દ્ર સિંઘ અને અન્ય, (૨૦૦૭) ૧૩ એસ.સી.સી. ૬૦૬ ના કેસમાં અને આસામ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ અજિત કુમાર શર્મા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૫ એસ.સી. ૧૧૯૬ ના કેસમાં અપાયેલા નિર્ણય પર પણ આધાર રાખવામાં આવેલ છે.

(૫) કરારના ભંગ સંબંધિત તથ્યોના વિવાદાસ્પદ પ્રશ્નો હતા અને તેથી યોગ્ય ઉપાય સિવિલ સૂટ દાખલ કરવાનો છે અને રીટ નહીં, જેવું કિસાન સહકારી ચીની મિલ્સ લિમિટેડ અને અન્ય વિરુદ્ધ વરદાન લિંકર્સ અને અન્ય, (૨૦૦૮) ૧૨ એસ.સી.સી. ૫૦૦ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠેરવ્યું છે.

(૬) જ્યારે ટાઉન પ્લાનિંગ સ્કીમ હેઠળ જમીનોનો રહેણાંક ઝોનમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હતો, ત્યારે સદર જમીનો ખેડવી શક્ય નહોતી.

૬.૬ સામાવાળા નંબર ૧૮ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી એ. જે. પટેલ દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો:—

(૧) બિન-નોંધાયેલ મુકિત દસ્તાવેજોના આધારે અરજદારો દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીઓ જાળવવાપાત્ર નહોતી કારણ કે સદર દસ્તાવેજોની નોંધણી જરૂરી હતી. મિલકતમાં અધિકારોની આવી મુકિત માત્ર અરજદાર દ્વારા અરજી દાખલ કરવાના હેતુ માટે જ બનાવવામાં આવી હતી, જે દસ્તાવેજમાં અન્યથા વિશ્વસનીયતાનો અભાવ છે.

(૨) ટીપી સ્કીમ હેઠળ જમીનોનો રહેણાંક ઝોનમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો હોવાથી, ખેતીની કોઈ પ્રવૃત્તિઓ ચાલુ રાખવી શક્ય નહોતી.

(૩) ભૂદાન સમિતિએ અગાઉથી જ સ્પેશિયલ સિવિલ સૂટ નંબર ૨૯૪/૨૦૦૮ દાખલ કરેલ છે, જે ન્યાયિક નિર્ણય માટે પેન્ડિંગ છે. પ્રશ્ન હેઠળની જમીન પ્રથમવાર વર્ષ ૨૦૦૮ માં જિતેન્દ્ર દ્વારકાદાસની તરફેણમાં વેચવામાં આવી હતી, જેમણે બાદમાં વર્ષ ૨૦૦૮ માં તે વેચી દીધી હતી. તેથી, ૨૦૧૧ માં દાખલ કરાયેલ અરજીઓ વિલંબ અને વિલંબિતતાથી પીડાય છે.

૭. અરજીઓના બીજા જૂથમાં રજૂઆતો:—

૭.૧ અરજદારો તરફે વિદ્વાન વરિષ્ઠ એડવોકેટ શ્રી એસ. એન. શેલતે નીચે મુજબ રજૂઆત કરી:

(૧) પ્રાંત અધિકારી, ગાંધીનગર ગુજરાત લેન્ડ રેવન્યુ કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ અધિકારક્ષેત્રનો ઉપયોગ કરવા માટે સક્ષમ નહોતા. તેથી, વાદગ્રસ્ત નોટિસો અધિકારક્ષેત્ર વિના અને કાયદાકીય સત્તા વિના જારી કરવામાં આવી હતી.

(૨) સદર કોડની કલમ ૭૯એ ભૂદાન જમીનોને લાગુ પડતી નહોતી કારણ કે સરકાર સદર જમીનોની માલિક નહોતી. સરકારે માત્ર ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને આવી જમીનોનો કબજો અપાવવામાં મદદ કરી હતી, અને ત્યારથી આવા ફાળવણી મેળવનારા સદર જમીનોના માલિકો/કબજેદારો બની ગયા હતા.

(૩) ભૂદાન સમિતિ કોઈ કોર્પોરેટ સોલ અથવા કાયદેસરની સંસ્થા નહોતી. તે માત્ર ભૂદાન ચળવળમાં એક મદદગાર હતી. જમીનો ભૂદાન સમિતિમાં નિહિત થઈ નહોતી.

(૪) રાજ્ય સરકાર, ભૂદાન સમિતિ અને જમીનોના ફાળવણી મેળવનારાઓ વચ્ચે કરારની કોઈ ખાનગીતા નહોતી, ન તો એસ્ટેટની ખાનગીતા હતી, ન તો કોઈ કાનૂની સંબંધ હતો.

(૫) અનુગામી ખરીદદારોના કબજાને બિનઅધિકૃત કહી શકાય નહીં કારણ કે સદર કોડની કોઈ ચોક્કસ જોગવાઈનું ઉલ્લંઘન થયું નહોતું, તેમજ સદર કોડની કલમ ૬૨, ૬૭ અને ૬૮ હેઠળની કોઈ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરી શકાય તેમ નહોતો.

(૬) સુપ્રીમ કોર્ટ દ્વારા વિવિધ નિર્ણયોમાં સ્થાપિત કાનૂની સ્થિતિને ધ્યાનમાં લેતા, કારણ દર્શાવો નોટિસને પડકારતી રીટ અરજીઓ જાળવવાપાત્ર હતી જ્યારે વાદગ્રસ્ત નોટિસો અધિકારક્ષેત્ર વિના જારી કરવામાં આવી હોય. વ્હર્લપૂલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ રજિસ્ટ્રાર ઓફ ટ્રેડ માર્ક્સ, મુંબઈ અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૯૯ એસ.સી. ૨૨ ના કેસમાં અને કલકત્તા ડિસ્કાઉન્ટ ફું. લિમિટેડ વિરુદ્ધ ઈનકમ ટેક્સ ઓફિસર, કંપનીઝ ડિસ્ટ્રિક્ટ ૧, કલકત્તા અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૧૯૬૧ એસ.સી. ૩૭૨ ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખવામાં આવેલ છે.

(૭) વાદગ્રસ્ત નોટિસ જારી કરનાર સત્તાધિકારીએ પહેલેથી જ પોતાનું મન બનાવી લીધું હતું અને જે સત્તાધિકારી પાસે અધિકારક્ષેત્ર નથી તેની પાસે જવાનો કોઈ અર્થ નહોતો.

(૮) મામલતદારે આકારણીના ૬૦ ગણા ચાર્જ વસૂલ્યા પછી જમીનને નવી શરતમાંથી જૂની શરતમાં ફેરવવાની પરવાનગી આપી હતી, જે કાયદેસર હતી. આવો હુકમ, જો શૂન્ય હોય તો પણ, યોગ્ય સત્તાધિકારી અથવા અદાલત દ્વારા શૂન્ય જાહેર કરવો જરૂરી હતો. કાઉન્સેલે આ સંબંધમાં પુણે મ્યુનિસિપલ કોર્પોરેશન વિરુદ્ધ મહારાષ્ટ્ર રાજ્ય અને અન્ય, એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસ.સી. ૨૪૧૪ ના કેસમાં આપેલા નિર્ણય પર આધાર રાખ્યો છે.

(૯) અરજદારો સમન્યાયી ખરીદદારો હતા, જેમણે જમીનો મૂળ માલિક અથવા દાતા પાસેથી નહીં, પરંતુ અનુગામી ખરીદદારો પાસેથી ખરીદી હતી.

(૧૦) ભૂદાન યજ્ઞ એક્ટ ૧૯૫૩ ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતો નહોતો, અને સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ પરિપત્રો/સૂચનાઓ પણ અરજદારોની જમીનોને લાગુ પડતી નહોતી. તેમ છતાં, ઉત્તર પ્રદેશ રાજ્ય અને અન્ય વિરુદ્ધ જોહરી મલ, (૨૦૦૪) ૪ એસ.સી.સી. ૭૧૪ ના કેસમાં સુપ્રીમ કોર્ટે ઠેરવ્યા મુજબ વહીવટી સૂચનાઓનો અમલ કરી શકાય નહીં.

(૧૧) મૂળ માલિકો, જેમણે ૧૯૫૭ માં ઠાકોર મગનજી ગગાજીને જમીન દાનમાં આપી હતી, તેમણે તેમના અધિકાર, હક અથવા હિતનો દાવો કરતી કોઈ તકરાર ઊભી કરી નહોતી, અને તેથી, રાજ્ય સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ કાર્યવાહી કરી શક્યું ન હોત.

૭.૨ સામાવાળા રાજ્ય તરફે વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પી.કે. જાનીની રજૂઆતો નીચે મુજબ છે:—

(૧) વાદગ્રસ્ત નોટિસોને પડકારતી અરજીઓ જાળવવાપાત્ર નહોતી કારણ કે અરજદારોને માત્ર નોટિસોનો જવાબ આપવા માટે બોલાવવામાં આવ્યા છે, જે અરજદારોના કોઈપણ અધિકારોને અસર કરતી નથી અથવા છીનવી લેતી નથી.

(૨) અધિકારક્ષેત્રના પ્રશ્ન સહિતના તમામ મુદ્દાઓ સંબંધિત સત્તાધિકારી સમક્ષ ઉઠાવી શકાય છે.

(૩) પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો આચાર્ય વિનોબા ભાવે દ્વારા શરૂ કરાયેલ ભૂદાન યજ્ઞ હેઠળ આપવામાં આવી છે, અને તેથી, આવી જમીનો મેળવનારાઓ સદર જમીનોમાં તેમનું હિત વેચી કે તબદીલ કરી શક્યા ન હોત.

(૪) ભૂદાન ચળવળને પ્રોત્સાહન આપવા માટે, રાજ્યએ ધ ટેનન્સી એક્ટ, રજીસ્ટ્રેશન એક્ટ અને સ્ટેમ્પ ડ્યુટી એક્ટની જોગવાઈઓમાંથી આવી જમીનોને મુક્તિ આપતા યોગ્ય સુધારા કર્યા હતા, અને તેથી, ભૂદાન ચળવળમાં આપવામાં આવેલી જમીનોના સંબંધમાં જરૂરી સૂચનાઓ જારી કરવા માટે રાજ્ય સરકાર સક્ષમ હતી.

(૫) રાજ્ય સરકારે ભૂદાન જમીનના સંબંધમાં કલેક્ટરને જરૂરી સૂચનાઓ જારી કરી હતી, જે આવી જમીન મેળવનારાઓને પણ બંધનકર્તા હતી.

(૬) અનુચ્છેદ ૧૬૨ સાથે વંચાતા લિસ્ટ-II (રાજ્ય સૂચિ) હેઠળ રાજ્ય સરકારમાં નિહિત સત્તા અનુસાર, રાજ્ય સરકારે વિવિધ જાહેરનામા અને પત્રો જારી કર્યા હતા જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે સાથે એવી શરત રાખવામાં આવી હતી કે જે જમીનો ભૂદાન સમિતિમાં નિહિત થઈ હતી તે વેચી શકાય નહીં. તારીખ ૮.૯.૧૯૮૦ અને ૩.૧૧.૧૯૮૮, તેમજ ૬.૧.૨૦૦૪ ના રોજ જિલ્લા કલેક્ટરને વધુ પત્રો પણ જારી કરવામાં આવ્યા હતા.

૮. અરજીઓના ત્રીજા જૂથમાં રજૂઆતો:—

૮.૧ અરજદારો તરફે વિદ્વાન કાઉન્સેલ શ્રી સુનીલ જોષી અને શ્રી હિતેશ પાઘ્યા દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો નીચે મુજબ છે:—

(૧) પ્રશ્ન હેઠળની જમીન મૂળ રૂપે ખાનગી વ્યક્તિ બાલકૃષ્ણ હરિવલ્લભદાસની હતી, જેમણે તેને ભૂદાન સમિતિને ભેટ આપી હતી, જેમણે બદલામાં ખેતી માટે ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને તે ફાળવી હતી અને આમ ભૂદાન સમિતિએ માત્ર એક મદદગાર તરીકે કામ કર્યું હતું પરંતુ તેની કોઈ કાનૂની સ્થિતિ નહોતી.

(૨) ભૂદાન લેખ એટલે કે અરજદારના હક્કના પુરોગામીની તરફેણમાં જમીન તબદીલ કરતા દસ્તાવેજની શરતોનો કથિત ભંગ એ સદર કોડ હેઠળ કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે રાજ્ય સરકારની તરફેણમાં પોતે જ કોઈ અધિકાર, હક અથવા હિત ઊભો કરશે નહીં.

(૩) ભૂદાન લેખ એ નોંધણી વગરનો અનૌપચારિક દસ્તાવેજ હતો અને તેથી સરકારની તરફેણમાં કોઈ અધિકાર ઊભો થયો નહોતો.

(૪) તારીખ ૬.૧.૨૦૦૪ ના પરિપત્રમાં એવી જોગવાઈ છે કે જો ભૂદાન જમીન મેળવનારે તેનો ત્યાગ કર્યો હોય, તો આવી જમીનોને બિનવારસી ગણવામાં આવશે અને તે સરકારમાં નિહિત થશે, જે ગેરકાયદેસર અને ગેરબંધારણીય હતું.

(પ) સામાવાળા સત્તાધિકારીઓ દ્વારા અરજદારો અને અન્ય સમાન પરિસ્થિતિ ધરાવતી વ્યક્તિઓને સાંભળવાની તક આપ્યા વિના પસાર કરાયેલા વાદગ્રસ્ત હુકમો કુદરતી ન્યાયના સિદ્ધાંતોના ધોર ઉલ્લંઘનમાં પસાર કરવામાં આવ્યા હતા અને તેથી તે શરૂઆતથી જ શૂન્ય હતા.

(ડ) અરજદારો અને જમીનોના અન્ય કબજેદારોએ પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો પર મુખ્યત્વે રહેણાંક એકમોનું બાંધકામ કર્યું હતું અને છેલ્લા ઘણા વર્ષોથી તેમના પરિવારો સાથે ત્યાં રહેતા હતા. રામે ગૌડા (મૃતક) વારસદારો મારફતે વિરુદ્ધ એમ. વરદપ્પા નાયડુ (મૃતક) વારસદારો મારફતે અને અન્ય, (૨૦૦૪) ૧ એસ.સી.સી. ૭૬૯ ના કેસમાં ઠેરવ્યા મુજબ, જે વ્યક્તિ માલિક તરીકે જમીનના કબજામાં હોય અને માલિકીના સામાન્ય અધિકારોનો શાંતિપૂર્વક ઉપયોગ કરતી હોય, તેનો હક સાચા માલિક સિવાય સમગ્ર વિશ્વ સામે સંપૂર્ણપણે સારો છે.

(ઝ) સદર કોડની કલમ ૭૯એ અને કલમ ૬૧ હેઠળ પસાર કરાયેલા વાદગ્રસ્ત હુકમો ગેરકાયદેસર અને મનસ્વી હતા.

(ઞ) લિમિટેશન એક્ટની કલમ ૨૭ હેઠળ અરજદારો પ્રશ્ન હેઠળના પ્લોટના માલિક બની ગયા હતા અને કાયદાની યોગ્ય પ્રક્રિયાને અનુસર્યા વિના તેમને બેદખલ કરી શકાય નહીં.

૮.૨ સામાવાળા ગુજરાત સર્વોદય મંડળ, ભૂદાન સમિતિ તરફે શ્રી સી. આર. મિશ્રાની રજૂઆતો—

(૧) ભૂદાન ચક્ર યોજના મુજબ, ગ્રાન્ટી/ફાળવણી મેળવનારને ખેતી માટે માત્ર મર્યાદિત અધિકાર જ મળશે. આવા ફાળવણી મેળવનારને સક્ષમ સત્તાધિકારીની પૂર્વ મંજૂરી વિના આવી જમીન વેચવાનો કોઈ અધિકાર નહોતો.

(૨) ખરીદનાર જમીનના આવા પ્રકાર એટલે કે ભૂદાન જમીન હોવા વિશે જાણકાર હોવાથી, તેને ફાળવણી મેળવનાર કરતા વધુ સારો માલિકી હક મળ્યો નથી.

(૩) પ્રશ્ન હેઠળની જમીનના સંબંધમાં બિન-નોંધાયેલ વેચાણ દસ્તાવેજ દ્વારા વેચાણ વ્યવહાર ગેરકાયદેસર અને ગ્રાન્ટની શરતો અને બોલીઓની વિરુદ્ધ હોવાથી, તેના ઉદ્ધનના પરિણામે સદર જમીન ભૂદાન સમિતિ પાસે નિહિત થઈ હતી.

(૪) જે ભૂમિહીન વ્યક્તિઓને ભૂદાન જમીનો આપવામાં આવી હતી તેમને કબજેદાર તરીકે મર્યાદિત અધિકારો અને જવાબદારીઓ હતી અને તેથી તેઓ આવી જમીનો કોઈને પણ વેચી શક્યા ન હોત.

(૫) અરજદાર પાસે વાદગ્રસ્ત હુકમોને પડકારવાનો કોઈ લોકસ સ્ટેન્ડાર્ડ (સ્થાનિક અધિકાર) નહોતો કારણ કે તેઓ સક્ષમ સત્તાધિકારીઓ સમક્ષની કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર નહોતા.

(૬) અરજદારે બિન-નોંધાયેલ દસ્તાવેજ દ્વારા પ્રશ્ન હેઠળની જમીન ખરીદી હોવાથી, તેમની પાસે સદર જમીનમાં કોઈ કાયદેસર કે માન્ય અધિકાર, હક અથવા હિત નહોતું.

(૭) ભૂદાન લેખની શરતો અને બોલીઓના ઉદ્ધંધનમાં અરજદાર દ્વારા અથવા સામાવાળા નંબર ૩ દ્વારા જમીનનો કબજો એ બિનઅધિકૃત કબજો હતો, ખાસ કરીને જ્યારે સક્ષમ સત્તાધિકારી પાસેથી મંજૂરી મેળવવામાં આવી ન હતી.

(૮) સક્ષમ સત્તાધિકારીઓ દ્વારા પસાર કરાયેલા હુકમો કાયદેસર અને માન્ય હતા અને આ અદાલત દ્વારા તેમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી.

૯. પક્ષકારોના વિદ્વાન એડવોકેટો દ્વારા કરવામાં આવેલી ઉપર મુજબની વિવિધ રજૂઆતો પરથી એવું જણાય છે કે દરેક પક્ષકાર અન્ય પક્ષકારો સામે વિરોધાભાસી હિત ધરાવે છે. રેકૉર્ડ પરથી બહાર આવતી નિર્વિવાદ હકીકતો એ છે કે તમામ અરજીઓમાં, પ્રશ્ન હેઠળની જમીનો મૂળ માલિકો દ્વારા ભૂદાન ચળવળ યોજના હેઠળ સંબંધિત ભૂદાન સમિતિઓને દાનમાં આપવામાં આવી હતી, અને સદર સમિતિઓએ, બદલામાં, તત્કાલીન રાજ્ય સરકારના તંત્રની મધ્યસ્થતા સાથે, અમુક શરતો પર ભૂદાન લેખ કરી આપીને આવી જમીનો ભૂમિહીન વ્યક્તિઓ અથવા ખેડૂતોને ફાળવી હતી. દાન મેળવનારાઓ અથવા ફાળવણી મેળવનારાઓની તરફેણમાં સદર જમીનોના સંબંધમાં મહેસૂલી નોંધો પણ કરવામાં આવી હતી, જેમાં કબજેદારો તરીકે એવું નોંધવામાં આવ્યું હતું કે

આવી જમીનો મર્યાદાઓને આધીન હતી, એટલે કે જમીનો વ્યક્તિગત ખેતી માટે ફાળવવામાં આવી હતી અને તે નવી શરતની જમીનો હતી, અને તે જમીનો વારસામાં મળી શકે તેવી હતી પરંતુ બિન-હસ્તાંતરણીય હતી. જોકે, સમય જતાં સદર દાન મેળવનારાઓએ/ફાળવણી મેળવનારાઓએ આવી જમીનો ત્રીજા પક્ષકારોને તબદીલ કરી અને વેચી દીધી. કેટલાક કિસ્સાઓમાં સરકારી સત્તાધિકારીઓએ કાર્યવાહી કરી છે અને આવા ફાળવણી મેળવનારાઓ અને અનુગામી ખરીદદારો સામે હુકમો પસાર કર્યા છે, જે કાર્યવાહી અને હુકમો અરજીઓના એક જૂથમાં પડકારવામાં આવ્યા છે. કેટલાક કિસ્સાઓમાં, રાજ્ય સત્તાધિકારીઓ દ્વારા સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ કારણ દર્શાવો નોટિસો જારી કરીને કાર્યવાહી શરૂ કરવામાં આવી છે. સદર નોટિસોને અરજીઓના અન્ય જૂથમાં પણ પડકારવામાં આવી છે. હજુ અરજીઓના અન્ય એક જૂથમાં, મૂળ માલિકો એટલે કે દાતાઓ રાજ્ય સત્તાધિકારીઓને દાન મેળવનારાઓ અને અનુગામી ખરીદદારો સામે કાર્યવાહી કરવા અને તેમની જમીનો પાછી સોંપવાની માંગ કરતા નિર્દેશો મેળવવા માટે આગળ આવ્યા છે.

૧૦. પક્ષકારો તરફે વિદ્વાન વકીલો દ્વારા કરવામાં આવેલી રજૂઆતો અને રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજોને ધ્યાનમાં રાખીને, નિર્ધારણ માટે નીચે મુજબના વ્યાપક પ્રશ્નો ઉપસ્થિત થાય છે:—

(એ) જમીનવિહોણા ખેડૂતોને ફાળવવા માટે માલિકો દ્વારા ભૂદાન સમિતિઓને ભૂદાન ચક્ષમાં દાનમાં આપવામાં આવેલી જમીનો, રાજ્ય સત્તાવાળાઓની જરૂરી પરવાનગી મેળવ્યા વિના આવા ફાળવણીદારો દ્વારા વેચી શકાય હોત કે કેમ ?

(બી) ભૂદાન લેખ સાથે જોડાયેલી શરતોનો ભંગ કરવા બદલ આવા ફાળવણીદારો અથવા ત્યારબાદના ખરીદનારાઓ સામે પગલાં લેવાની રાજ્ય સરકારને સત્તા છે કે કેમ ?

(સી) સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી વાદગ્રસ્ત કારણદર્શક નોટિસોને પડકારતી અરજીઓ જાળવવાપાત્ર છે કે કેમ ?

(ડી) જમીનોના મૂળ માલિકો ભૂદાન ચળવળ હેઠળ ભૂદાન સમિતિઓને દાનમાં આપેલી તેમની જમીનો પાછી મેળવવા માટે હકદાર છે કે કેમ ?

(ઈ) જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓના લાભ માટે ભૂદાન ચળવળમાં દાનમાં આપવામાં આવેલી જમીનોના સંબંધમાં ત્યારબાદના ખરીદનારાઓએ કોઈ કાનૂની અધિકાર, માલિકી હક અથવા હિત પ્રાપ્ત કર્યા હોવાનું કહી શકાય કે કેમ?

૧૧. પક્ષકારો તરફે વિંદ્રાન વકીલો દ્વારા ઉઠાવવામા આવેલા વિરોધી બચાવો તરફ ધ્યાન દોરતા પહેલા, ભૂદાન ચળવળના ઇતિહાસનો સંદર્ભ આપવો યોગ્ય રહેશે. ભૂદાન ચળવળ અથવા ધ લેન્ડ ગિફ્ટ મૂવમેન્ટ એ ભારતમાં ૧૯૫૧ માં ઘણા સમય પહેલા આચાર્ય શ્રી વિનોબા ભાવે દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી

સ્વૈચ્છિક જમીન સુધારણા ચળવળ હતી. ચળવળનું મિશન શ્રીમંત જમીન માલિકોને જમીનવિહોણા લોકોના લાભ માટે સ્વેચ્છાએ તેમની જમીનો છોડી દેવા સમજાવવાનું હતું. આ ચળવળની ફિલસૂફી પ્રાચીન ભારતીય પરંપરા "દાનમ્ સંવિભાગ" માં મૂળ ધરાવતી હતી, એટલે કે ઇચ્છાપૂર્વક દાન અને વહેંચણી દ્વારા પુનઃવિતરણ. આચાર્ય શ્રી વિનોબા ભાવે જમીન માલિકોને સમજાવવા માટે પગપાળા ભારતભરમાં ફર્યા અને જમીન માલિકો તરફથી જબરદસ્ત પ્રતિસાદ મેળવ્યો. સદર ચળવળમાં શ્રીમંત જમીન માલિકો દ્વારા દાનના રૂપમાં લાખો એકર જમીનો અર્પણ કરવામાં આવી. ૧૯૫૨ ની પ્રથમ પંચવર્ષીય યોજનામાં એવી પણ ભલામણ કરવામાં આવી હતી કે જમીનવિહોણા લોકો માટે જમીન-ભેટો સુરક્ષિત કરવા માટે ભૂદાન સમિતિઓ દ્વારા શરૂ કરવામાં આવેલી ચળવળને સંપૂર્ણ ટેકો આપવામાં આવે. કેટલાક રાજ્યોએ વિશેષ કાયદાઓ પસાર કર્યા અને જમીન સુધારણાને લગતા તેમના સંબંધિત કાયદાઓમાં સુધારા પણ કર્યા. તત્કાલીન બોમ્બે સરકારે ધ બોમ્બે એક્ટ- XIII/૧૯૫૬ દ્વારા ધ બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮ માં સુધારો કર્યો. સદર સુધારો ગુજરાત રાજ્યના બોમ્બે વિસ્તારને લાગુ પડતો હતો. ગુજરાત રાજ્યના પુનર્ગઠન અને વિભાજન પર, કલમ ૮૮ ને ધ ગુજરાત એક્ટ - XVI/૧૯૬૦ દ્વારા પુનઃક્રમાંકિત કરવામાં આવી હતી. ગુજરાત રાજ્યને લાગુ પડતા ધ બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮એ માં અન્ય બાબતોની સાથે એવું પ્રાવધાન કરવામાં આવ્યું હતું કે "આગળની જોગવાઈઓમાં કશું પણ આ અર્થે રાજ્ય સરકાર દ્વારા

માન્યતા પ્રાપ્ત ભૂદાન સમિતિને અથવા તેના દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનને લાગુ પડશે નહીં." સદર ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮ડી એ સરકારને મુક્તિ પાછી ખેંચવાની સત્તા આપી જો રાજ્ય સરકારને ખાતરી થાય કે ભૂદાન સમિતિઓ દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનો ટ્રાન્સફરીઓ દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેડવામાં આવતી ન હતી અથવા તેમના દ્વારા અન્યને તબદીલ કરવામાં આવી હતી.

૧૨. એવું જણાય છે કે જોકે ભૂદાન યજ્ઞ ચળવળ અસરકારક રીતે ગતિમાં આવ્યા પછી, સદર ચળવળમાં દાનમાં આપેલી જમીનોનું નિયમન અને દેખરેખ રાખવા માટે અન્ય ઘણા રાજ્યોએ વિશેષ કાયદાઓ પસાર કર્યા હતા, કમનસીબે ગુજરાત સરકારે આ બાબતે કોઈ કાયદો ઘડ્યો ન હતો. તત્કાલીન સૌરાષ્ટ્ર સરકારે, વાસ્તવમાં, તત્કાલીન સૌરાષ્ટ્ર રાજ્યમાં ભૂદાન યજ્ઞના સંબંધમાં જમીનોના દાન અને પતાવટની સુવિધા માટે ધ સૌરાષ્ટ્ર ભૂદાન યજ્ઞ એક્ટ, ૧૯૫૩ ઘડ્યો હતો. સદર સૌરાષ્ટ્ર ભૂદાન યજ્ઞ એક્ટની કલમ ૧૩ જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓને ભૂદાનની જમીન મંજૂર કરવા માટે પ્રાવધાન કરે છે, અને આગળ જણાવે છે કે આવી જમીનના ગ્રાન્ટી આવી જમીનમાં કબજેદારના અધિકારો પ્રાપ્ત કરશે અને જવાબદારીઓ ઉઠાવશે. રાજ્યોના પુનર્ગઠન પર, અને ધ સ્ટેટ્સ રિઓર્ગેનાઈઝેશન એક્ટ, ૧૯૫૬ ને ધ્યાનમાં રાખીને, અન્ય લોકોની સાથે સૌરાષ્ટ્ર રાજ્ય અને કર્ણ રાજ્યના ઉમેરા દ્વારા બોમ્બે રાજ્યને વિસ્તૃત કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ, બોમ્બે રાજ્યના પુનર્ગઠન પર, બોમ્બે રાજ્યના પુનર્ગઠન

માટે પ્રાવધાન કરવા ધ બોમ્બે રિઓર્ગેનાઇઝેશન એક્ટ ૧૯૬૦ ઘડવામાં આવ્યો. સદર બોમ્બે રિઓર્ગેનાઇઝેશન એક્ટ ૧૯૬૦ ની કલમ ૩ મુજબ, તેમાં દર્શાવ્યા મુજબ બોમ્બે રાજ્યના પ્રદેશો ધરાવતું ગુજરાત રાજ્ય તરીકે ઓળખાતું નવું રાજ્ય અસ્તિત્વમાં આવ્યું. ધ બોમ્બે રિઓર્ગેનાઇઝેશન એક્ટ ૧૯૬૦ નો ભાગ-IX કાનૂની અને પરચુરણ જોગવાઈઓને લગતો હતો, જેમાં કાયદાઓને અપનાવવાની સત્તા અને કાયદાઓનું અર્થઘટન કરવાની સત્તાનો સમાવેશ થતો હતો. ધ બોમ્બે રિઓર્ગેનાઇઝેશન એક્ટ ૧૯૬૦ ની કલમ ૮૮ હેઠળ આપવામાં આવેલી સત્તાઓને ધ્યાનમાં રાખીને, ગુજરાત સરકારે ધ ગુજરાત એડેપ્ટેશન ઓફ લોઝ (સ્ટેટ એન્ડ કોન્કરન્ટ સબ્જેક્ટ્સ) ઓર્ડર, ૧૯૬૦ બનાવ્યો, જે ૦૧/૦૫/૧૯૬૦ ના રોજ અમલમાં આવ્યો. સદર અધિનિયમની કલમ ૩ ના આધારે, કેન્દ્ર લિસ્ટમાં ગણાવેલ મેટરને લગતા કાયદા સિવાય, હયાત રાજ્ય કાયદાઓ એટલે કે ગુજરાત રાજ્યના પ્રદેશોમાં નિયત દિવસ પહેલા તરત જ અમલમાં રહેલા કાયદાઓ સક્ષમ વિધાનમંડળ દ્વારા કરવામાં આવેલા ફેરફાર અથવા સુધારાને આધીન ગુજરાત રાજ્યને લાગુ કરવામાં આવ્યા હતા. તદનુસાર, ધ બોમ્બે ટેનન્સી એન્ડ એગ્રીકલ્ચરલ લેન્ડ્સ એક્ટ ગુજરાત રાજ્યને લાગુ કરવામાં આવ્યો હતો.

૧૩. સદર ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮એ મુજબ, સદર અધિનિયમની જોગવાઈઓ આ અર્થે રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત ભૂદાન સમિતિને અથવા તેના દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનોને લાગુ પડતી નથી. જો રાજ્ય

સરકારને ખાતરી થાય કે ભૂદાન સમિતિ દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનો ટ્રાન્સફરી દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેડવામાં આવતી ન હતી અથવા તેમના દ્વારા અન્યને તબદીલ કરવામાં આવી હતી, તો કલમ ૮૮ડી(૧)(ii) એ સરકારને આવી મુક્તિ પાછી ખેંચવાની સત્તા આપી. આવા કેસોમાં, રાજ્ય સરકાર તેમાં નિર્ધારિત પ્રક્રિયાને અનુસર્યા પછી મુક્તિ પાછી ખેંચી શકે છે અને તેમાં જણાવ્યા મુજબ સદર ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓ લાગુ કરી શકે છે.

૧૪. હવે, એવું જણાય છે કે એકલા ગુજરાતમાં પ્રશ્નગત જમીનો સહિત એક લાખ એકરથી વધુ જમીનો મૂળ માલિકો દ્વારા સામાવાળા ભૂદાન સમિતિને ભૂદાન ચળવળના પગલે જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓ અથવા ખેડૂતોને વધુ ફાળવવા માટે દાનમાં આપવામાં આવી હતી. રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજો પરથી વધુમાં એવું જણાય છે કે આવા જમીનવિહોણા મજૂરો અથવા ખેડૂતોની તરફેણમાં "ભૂદાન લેખો" નામના દસ્તાવેજો રાજ્ય મશીનરીના હસ્તક્ષેપ દ્વારા ભૂદાન સમિતિઓ દ્વારા કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાં ખાસ કરીને એવી શરતો દાખલ કરવામાં આવી હતી કે સદર જમીનો ફાળવણીદારો દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેડવામાં આવશે અને અન્યને તબદીલ કરવામાં આવશે નહીં. એવું પણ જણાય છે કે આ અંગે મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં સંબંધિત એન્ટ્રીઓ પણ કરવામાં આવી હતી જેમાં ખાસ કરીને નોંધવામાં આવ્યું હતું કે આવી જમીનો ભૂદાન ચક્ષમાં દાનમાં આપવામાં આવી હતી અને સદર શરતોને આધીન હતી. જોકે, સમયની સાથે, આવી જમીનોના ટ્રાન્સફરીઓ અથવા ફાળવણીદારોએ સંબંધિત સત્તાવાળાઓની પરવાનગી વિના અને સદર

ભૂદાન લેખમાં દર્શાવેલી શરતોની સંપૂર્ણ અવગણના કરીને ત્રાહિત પક્ષકારની તરફેણમાં આવી જમીનો વેચી દીધી અને ઘણા કેસોમાં, આવા ત્રાહિત પક્ષકારોએ પણ આવી જમીનો અન્ય પક્ષકારોને આગળ તબદીલ કરી છે.

૧૫. એવું પણ જણાય છે કે સમય પસાર થવાની સાથે, સંબંધિત સમયે રાજ્ય સરકાર દ્વારા ગઠિત અને માન્યતા પ્રાપ્ત સામાવાળા ભૂદાન સમિતિઓએ પણ ટ્રાન્સફરીઓ અથવા ફાળવણીદારો પર લાદવામાં આવેલી શરતોનું તેમના દ્વારા પાલન કરવામાં આવે છે કે નહીં તે જોવા માટે આવી જમીનો પર નજર રાખવાની અથવા દેખરેખ રાખવાની તસ્દી લીધી ન હતી. રાજ્ય સત્તાવાળાઓએ પણ સદર જમીનો પર દેખરેખ રાખવાની તસ્દી લીધી ન હતી, અને સદર ટેનન્સી એક્ટ અથવા ધ બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડ હેઠળ કોઈ પગલાં લીધા ન હતા, જોકે ભૂદાન લેખની શરતો અને સદર કાયદાઓની જોગવાઈઓનું સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘન થયું હતું. જેના પરિણામે, આચાર્ય વિનોબા ભાવે અને અન્ય નેતાઓના નેતૃત્વ હેઠળ ભૂદાન ચંડા ચળવળ જે હેતુ અને ઉદ્દેશ્યથી શરૂ કરવામાં આવી હતી અને ગતિમાં મૂકવામાં આવી હતી તે સંપૂર્ણપણે નિષ્ફળ ગયો. એ પણ ધ્યાને આવ્યું છે કે અમુક કેસોમાં, મકાનમાલિકોએ ધ બોમ્બે ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓને ટાળવા માટે ભૂદાન સમિતિઓ અને રાજ્ય મશીનરીની ઓફિસોનો દુરુપયોગ કરીને તેમના પોતાના ભાડૂતોને જમીનો દાનમાં આપી હતી. આવી હકીકતો હોવા છતાં, સદર સમિતિઓ અને રાજ્ય સત્તાવાળાઓ સંપૂર્ણ ઉદાસીનતા દર્શાવીને, આવા ખોટું કરનારાઓ સામે યોગ્ય સમયે પગલાં લેવામાં નિષ્ફળ રહ્યા. સદર

ટેનન્સી એક્ટની લાગુ પડવાપાત્રતામાંથી આવી જમીનોને આપવામાં આવેલી મુક્તિનો અનુચિત લાભ લઈને, ડોનીઓ/ફાળવણીદારોએ આવી જમીનો વેચીને મોટો નાણાકીય લાભ મેળવવાનો પ્રયાસ કર્યો. કમનસીબે આજની તારીખે, સદર ભૂદાન સમિતિઓ કે જેના પર જમીન માલિકોએ સંપૂર્ણ વિશ્વાસ અને શ્રદ્ધા મૂકી હતી, તે પોતે જ આવી સમિતિઓના સભ્યો દ્વારા બાબતોના ગેરવહીવટને કારણે નિષ્ક્રિય અથવા બિનઅસરકારક બની ગઈ છે. આટલા વર્ષો પછી પણ મોટો જમીનનો ભાગ હજુ પણ વહેંચાયા વગરનો રહ્યો છે.

૧૬. ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ તરફે હાજર રહેલા શ્રી જી. એમ. જોષી અને ગુજરાત સર્વોદય મંડળ તરફે હાજર રહેલા શ્રી સી. આર. મિશ્રા દ્વારા રજૂ કરાયેલી નોંધો પરથી, એવું જણાય છે કે સદર ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ અખિલ ભારત સર્વોદય મંડળની એક પાંખ હતી જેને સર્વ સેવા સંઘ તરીકે પણ ઓળખવામાં આવે છે, જે ધ સોસાયટીઝ એક્ટ હેઠળ નોંધાયેલી સોસાયટી છે અને ૧૯૫૮ માં ભૂદાન સંબંધિત કામ કરવા માટે સ્થાપિત ગુજરાત સર્વોદય મંડળનો એક ભાગ છે. ૧૯૫૧ થી ૧૯૫૮ ના સમયગાળા દરમિયાન, સદર ભૂદાન સંબંધિત કામની દેખરેખ શ્રી રવિશંકર મહારાજ અને અન્ય લોકોના નેતૃત્વ હેઠળ ગુજરાત ભૂમિદાન પ્રાપ્તિ સમિતિ દ્વારા કરવામાં આવતી હતી. ગુજરાત સર્વોદય મંડળની સ્થાપના પર, સદર ગુજરાત ભૂમિદાન પ્રાપ્તિ સમિતિનું વિસર્જન કરવામાં આવ્યું હતું, અને જમીન ભેટ અને પુનઃવિતરણને લગતા રેકૉર્ડ અને દસ્તાવેજો સદર ગુજરાત સર્વોદય મંડળને તબદીલ કરવામાં આવ્યા હતા. સદર ગુજરાત સર્વોદય

મંડળે ગુજરાત ભૂદાન સમિતિની રચના કરી, જે સદર ગુજરાત સર્વોદય મંડળ વતી ભૂદાન સંબંધિત કાર્યને ચલાવવા અને દેખરેખ રાખવા માટેની સમિતિ હતી.

૧૭. જોકે અદાલતે ખાસ કરીને સામાવાળા ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી જી. એમ. જોષીને સદર સમિતિના સભ્યો અને સદર સમિતિની કામગીરી વિશેની વિગતો રેકૉર્ડ પર મૂકવા જણાવ્યું હતું, તેમણે આ અંગે અદાલતને મદદ કરવામાં અસમર્થતા દર્શાવી હતી. તેમના જણાવ્યા મુજબ, સદર સમિતિ માત્ર રાજ્ય કક્ષાએ જ સક્રિય છે અને જિલ્લા કક્ષાએ નહીં. વર્ષ ૨૦૧૩ માં સદર સમિતિ દ્વારા મહેસૂલ વિભાગને સબમિટ કરાયેલા એક અહેવાલ મુજબ, સદર ભૂદાન ચળવળમાં પ્રાપ્ત થયેલી કુલ ૧૦૩,૫૩૦ એકર જમીનોમાંથી, ૫૨,૫૪૬ એકર જમીનો હજુ પણ વહેંચાયા વગરની રહી છે. સદર અહેવાલ મુજબ, અમુક કેસોમાં વિકાસ પ્રોજેક્ટ્સ માટે ભૂદાનની જમીનો સંપાદિત કરવામાં આવી હતી, અમુક કેસોમાં ડોનીઓએ ગેરકાયદેસર રીતે આવી જમીનો વેચી દીધી હતી અને અમુક કેસોમાં ટાઉન પ્લાનિંગ સ્કીમ્સના અમલીકરણને કારણે ખેતીની પ્રવૃત્તિઓ અશક્ય બની ગઈ હતી. અદાલત દ્વારા સદર નોંધ સાથે જોડાયેલા તારીખ ૨૬/૦૫/૨૦૧૦ ના એક વેચાણ દસ્તાવેજની નકલ પરથી બાબતોની એક આઘાતજનક સ્થિતિ પણ ધ્યાને આવી છે કે સામાવાળા ભૂદાન સમિતિએ પોતે જ કોઈપણ સરકારી સત્તાવાળાઓ પાસેથી કોઈપણ પરવાનગી મેળવ્યા વિના, કોઈ એક ઇલિયાસભાઈ ઇસ્માઈલભાઈ પટેલની તરફેલામાં ભૂદાનની જમીનનો મોટો ભાગ એવા બહાના

હેઠળ તબદીલ કર્યો હતો કે પ્રશ્નગત ભૂદાન જમીનના ડોની ટ્રાન્સફરી સાથે જમીનની અદલાબદલી કરવા ઇચ્છુક હતા. એ નોંધવું જરૂરી છે કે સદર એક્સચેન્જ ડીડમાં એવો કોઈ ઉલ્લેખ નથી કે સદર ટ્રાન્સફરી ઇલિયાસભાઈની જમીન ભૂદાન ચક્ષમાં તેને ફાળવવામાં આવેલી જમીનના બદલામાં મૂળ ડોનીને આપવામાં આવશે કે કેમ.

૧૮. ઉપર જણાવેલી બાબતોની સ્થિતિમાં અદાલત સમક્ષ ઉપસ્થિત થતો મુખ્ય મુદ્દો એ છે કે શું રાજ્ય સરકાર સદર કોડ હેઠળ અથવા સદર ટેનન્સી એક્ટ હેઠળ ખોટું કરનારાઓ એટલે કે ડોનીઓ અથવા ફાળવણીદારો સામે, અથવા ભૂદાન ચક્ષમાં દાનમાં આપવામાં આવેલી આવી જમીનોના ત્યારબાદના ખરીદનારાઓ અથવા ગેરકાયદેસર કબજેદારો સામે કોઈ પગલાં લઈ શકે છે. અહીં ઉપર જણાવ્યા મુજબ, રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત સદર ભૂદાન સમિતિને અથવા તેના દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનને તેની કલમ ૮૮એ હેઠળ સદર અધિનિયમ લાગુ પડવામાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. જો તેને ખાતરી થાય કે ભૂદાન સમિતિ દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનો ટ્રાન્સફરીઓ દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેડવામાં આવતી ન હતી અથવા અન્યને તબદીલ કરવામાં આવી હતી, તો કલમ ૮૮ડી(૧)(ii) એ રાજ્ય સરકારને આવી મુક્તિ પાછી ખેંચવાની સત્તા આપી. વધુમાં એ નોંધવું સુસંગત છે કે સામાવાળા ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ અથવા ગુજરાત સર્વોદય મંડળને સદર ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮એ ના હેતુઓ માટે તત્કાલીન બોમ્બે સરકાર દ્વારા અથવા ગુજરાત સરકાર

દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવી હતી તેવું સૂચવવા માટે રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી. સદર ભૂદાન ચળવળ હેઠળ જમીનોની આવી ફાળવણી સાથે જોડાયેલી શરતોના ભંગના કેસમાં રાજ્ય સરકારે કલમ ૮૮ડી(૧)(ii) હેઠળ મુક્તિ પાછી ખેંચવા માટે કોઈ પગલાં લીધા હતા કે કેમ તે સૂચવવા માટે પણ રેકૉર્ડ પર કંઈ નથી.

૧૯. આમ, જો કલમ ૮૮એ ના હેતુ માટે રાજ્ય સરકાર દ્વારા આવી કોઈ સમિતિને ક્યારેય માન્યતા આપવામાં આવી ન હતી, તો સદર ટેનન્સી એક્ટની લાગુ પડવાપાત્રતામાંથી મુક્તિ આપવાનો અથવા મુક્તિ પાછી ખેંચવાનો પ્રશ્ન ઊભો થશે નહીં, અને અદાલતે માની લીધું હોત કે સદર ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓ એવી તમામ જમીનોને લાગુ પડતી હતી જે ખેતીની જમીનો હતી. જોકે, અદાલત એ હકીકતને વિસારી શકે નહીં કે રાજ્ય મશીનરીના હસ્તક્ષેપ દ્વારા સામાવાળા સમિતિઓની તરફેણમાં મૂળ માલિકો દ્વારા દાનમાં આપવામાં આવેલી જમીનોના સંબંધમાં ભૂદાન લેખ એટલે કે ભેટનો દસ્તાવેજ કરવામાં આવ્યો હતો, અને સદર સમિતિઓએ સંબંધિત સમયે આવી દાનમાં આપેલી જમીનો જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓને પણ આગળ ફાળવી હતી. સંબંધિત સમયે અધિકારોના રેકૉર્ડમાં એન્ટ્રીઓ પણ કરવામાં આવી હતી. એટલું જ નહીં એવું પણ જણાય છે કે આવા દસ્તાવેજોને સ્ટેમ્પ ડ્યુટીની ચુકવણી અને રજિસ્ટ્રેશનની જરૂરિયાતમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી. આ સંજોગોમાં, એવું માની લેવું જરૂરી છે કે આવી સમિતિઓને સરકાર દ્વારા માન્યતા આપવામાં આવી હશે અને તેની કલમ ૮૮એ મુજબ આવી જમીનોને સદર ટેનન્સી એક્ટની

જોગવાઈઓમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હશે. આમ, રેકૉર્ડ પરના દસ્તાવેજો અને સદર ભૂદાન ચળવળના પ્રશંસનીય ઉદ્દેશ્ય અને મિશનના પ્રકાશમાં સદર ટેનન્સી એક્ટમાં કરવામાં આવેલા સુધારાઓને ધ્યાનમાં લેતા, અદાલતે એવું ઠરાવવું જરૂરી છે કે સામાવાળા સમિતિઓને સંબંધિત સમયે રાજ્ય સરકાર દ્વારા ઓછામાં ઓછું અનૌપચારિક રીતે માન્યતા આપવામાં આવી હોવી જોઈએ. આ તબક્કે, એ પણ ઠરાવવું જરૂરી છે કે કલમ ૮૮એ ને ધ્યાનમાં રાખીને સદર ટેનન્સી એક્ટ લાગુ ન થવાના પરિણામે, સંબંધિત ભૂદાન સમિતિઓને અને તેના દ્વારા તબદીલ કરવામાં આવેલી જમીનોના સંદર્ભમાં સદર ટેનન્સી એક્ટ હેઠળ ભાડૂતો અને જમીન માલિકોના અધિકારો પણ બચ્યા ન હતા અને નિર્ધારિત રહ્યા હતા.

૨૦. હવે, જ્યાં સુધી સદર બોમ્બે લેન્ડ રેવન્યુ કોડની જોગવાઈઓનો સંબંધ છે, એ નોંધવું સુસંગત છે કે સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત સદર ભૂદાન સમિતિઓને સદર ભૂદાન ચણ હેઠળ મૂળ માલિકો દ્વારા દાનમાં આપવામાં આવેલી સદર ખેતીની જમીનો જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓને તેમની વ્યક્તિગત ખેતી માટે ફાળવવામાં આવી હતી અને તે શરતોને આધીન હતી કે આવી જમીનો નવી શરતની હશે અને વારસાગત હોવા છતાં અન્યને તબદીલ કરી શકાશે નહીં. શરતો સાથેની આવી ફાળવણી મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં પણ નોંધવામાં આવી હતી. અમુક કેસોમાં, રાજ્ય સત્તાવાળાઓએ પગલાં શરૂ કર્યા છે અને અમુક કેસોમાં, સદર શરતોનો ભંગ કરવા બદલ ડોનીઓ/ફાળવણીદારો અને/અથવા ત્યારબાદના

ખરીદનારાઓ સામે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ અગાઉથી જ પગલાં લેવામાં આવ્યા છે. તેથી, તૈયાર સંદર્ભ માટે કલમ ૭૯એ નું પુનરુત્પાદન કરવું ફાયદાકારક રહેશે:—

૭૯એ. જમીન પર બિનઅધિકૃત રીતે કબજો જમાવનાર વ્યક્તિની સમરી

હકાલપટ્ટી:— કોઈપણ જમીન પર બિનઅધિકૃત રીતે કબજો જમાવનાર, અથવા ખોટી રીતે કબજો ધરાવનાર કોઈપણ વ્યક્તિ:—

(એ) આ અધિનિયમની કોઈપણ જોગવાઈઓના કારણોસર જેના ઉપયોગ અથવા કબજા માટે તે હકદાર નથી અથવા હકદાર થવાનું બંધ થઈ ગયું છે, અથવા

(બી) જે કલમ ૬૨, ૬૭ અથવા ૬૮ ની જોગવાઈઓ હેઠળ કાર્યકાળ સાથે કાયદેસર રીતે જોડાયેલ કોઈપણ શરતના આધારે કલમ ૭૩એ અથવા કલમ ૭૩એએ અથવા કલમ ૭૩-એબી હેઠળ અગાઉની મંજૂરી વિના તબદીલ કરી શકાય તેમ નથી,

કલેક્ટર દ્વારા તેની સમરી હકાલપટ્ટી કરવામાં આવી શકે છે.

પરંતુક— શરત એ છે કે આ કલમ એવા કેસમાં લાગુ પડશે નહીં જ્યાં આદિવાસી ટ્રાન્સફર કબજો પુનઃસ્થાપિત કરવા માટે સદર ખંડમાં

નિર્દિષ્ટ સમયની અંદર કલમ ૭૩એએ ની પેટા-કલમ [૩] ના ખંડ [એ]
હેઠળ અરજી કરતો નથી.

૨૧. આ તબક્કે એ પણ ઉલ્લેખ કરવો સુસંગત છે કે સદર કોડની કલમ ૬૫ મુજબ, ખેતીના હેતુ માટે આકારણી કરાયેલ અથવા ધરાવવામાં આવેલ જમીનનો કોઈપણ કબજેદાર જમીનની સારી ખેતી માટે ફાર્મ ઇમારતો બનાવવા, ફૂવાઓ બનાવવા વગેરે અથવા આવી જમીન પર અન્ય કોઈ સુધારો કરવા માટે હકદાર છે, જોકે, જો આવો કબજેદાર તેની હોલિંગ અથવા તેના કોઈપણ ભાગનો અન્ય કોઈ હેતુ માટે ઉપયોગ કરવા ઇચ્છે છે, તો તેણે તેમાં વિચાર્યા મુજબ કલેક્ટરની પરવાનગી મેળવવી જરૂરી છે. સદર કોડની કલમ ૬૮ અન્ય બાબતોની સાથે જણાવે છે કે કબજેદારના અધિકારો શરતી છે અને કબજેદાર તેના કાર્યકાળ સાથે કાયદેસર રીતે જોડાયેલી નિયમો અને શરતોની પરિપૂર્ણતાને આધીન તેની જમીનના ઉપયોગ અને કબજા માટે હકદાર રહેશે. કલમ ૬૫ અને ૬૮ માં સમાવિષ્ટ આ જોગવાઈઓનું સંયુક્ત વાંચન એ સ્પષ્ટ કરે છે કે ખેતીની જમીનનો કબજેદાર તેના દ્વારા ધરાવવામાં આવતી જમીનનો કલેક્ટરની પરવાનગી સિવાય ખેતી સિવાયના અન્ય હેતુ માટે ઉપયોગ કરી શકતો ન હતો, અને આવો કબજેદાર તેના કાર્યકાળ સાથે કાયદેસર રીતે જોડાયેલી નિયમો અને શરતોને આધીન જમીનનો ઉપયોગ કરવા અને કબજો જમાવવા માટે હકદાર રહેશે. આવી નિયમો અને શરતોના ભંગના કેસમાં તે કાયદેસર રીતે આવી જમીનનો ઉપયોગ કરવાનું અને કબજો જમાવવાનું બંધ કરી દેશે, અને ત્યારબાદ તેનો ઉપયોગ અને

કબજો બિનઅધિકૃત માનવામાં આવશે. સદર કોડની કલમ ૬૧ કોઈપણ વિશેષ હેતુ માટે અલગ રાખેલી જમીનના બિનઅધિકૃત કબજા માટે દંડની કલ્પના કરે છે, અને કલમ ૭૯એ કલેક્ટરને કોઈપણ જમીન પર બિનઅધિકૃત રીતે કબજો જમાવનાર અથવા ખોટી રીતે કબજો ધરાવનાર વ્યક્તિની સમરી હકાલપટ્ટી કરવાની સત્તા આપે છે, સદર કોડની કોઈપણ જોગવાઈઓના કારણોસર જેના ઉપયોગ અથવા કબજા માટે તે હકદાર ન હતો અથવા હકદાર થવાનું બંધ થઈ ગયું હતું.

૨૨. ઉપર જણાવેલી જોગવાઈઓના પ્રકાશમાં, જો હાલની અરજીઓની હકીકતોને ધ્યાનમાં લેવામાં આવે, તો તે સ્પષ્ટપણે બહાર આવે છે કે પ્રશ્નગત ખેતીની જમીનો, જે અન્યથા સદર ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓને આધીન હતી તેને સદર ટેનન્સી એક્ટની લાગુ પડવાપાત્રતામાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હોવાનું માનવામાં આવ્યું હતું, સદર જમીનો રાજ્ય સરકાર દ્વારા માન્યતા પ્રાપ્ત સદર ભૂદાન સમિતિને તબદીલ કરવામાં આવી હોવાથી. સદર જમીનો આવી સમિતિઓ દ્વારા જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓને તે શરતો પર ફાળવવામાં આવી હતી કે તે નવી શરતની હશે અને આવા ફાળવણીદારો/ડોનીઓ દ્વારા વ્યક્તિગત રીતે ખેડવામાં આવશે, અને તેમના દ્વારા અન્યને તબદીલ કરવામાં આવશે નહીં. સદર શરતો કાયદેસર રીતે તેમના આવા કાર્યકાળ સાથે જોડાયેલી હતી જેવું રાજ્ય સત્તાવાળાઓના હસ્તક્ષેપ દ્વારા સંબંધિત જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓ અને સદર ભૂદાન સમિતિ વચ્ચે કરવામાં આવેલા સદર ભૂદાન લેખમાં

દર્શાવવામાં આવ્યું હતું, જેવું મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં નોંધવામાં આવ્યું હતું. આમ, આવા ફાળવણીદારો/ગ્રાન્ટીઓએ તેમના કાર્યકાળ સાથે કાયદેસર રીતે જોડાયેલી નિયમો અને શરતોને આધીન કબજેદાર તરીકે અધિકારો પ્રાપ્ત કર્યા હતા અને જવાબદારીઓ ઉઠાવી હતી. આવા ફાળવણીદારો/કબજેદારોએ જમીનો જાતે ખેડવાને બદલે, કલેક્ટરની પરવાનગી વિના ત્રાહિત પક્ષકારોને તબદીલ કરી દીધી હતી અને તે પણ ખેતી સિવાયના હેતુ માટે ઉપયોગમાં લેવા માટે. આવા કબજેદારોએ તેથી તેમના કાર્યકાળ સાથે જોડાયેલી શરતોનો સ્પષ્ટપણે ભંગ કર્યો હતો અને કલમ ૬૫ અને સદર કોડની કલમ ૬૮ માં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓનું ઉલ્લંઘન કર્યું હતું.

૨૩. આ સંજોગોમાં, જો મૂળ રૂપે સદર ભૂદાન ચક્ષમાં દાનમાં આપેલી જમીનોના ટ્રાન્સફરીઓ/ફાળવણીદારો જમીનો જાતે ખેડતા ન હતા, અને/અથવા જો તેઓએ તેમની ફાળવણી સાથે જોડાયેલી શરતોના ઉલ્લંઘનમાં અને સદર કોડની જોગવાઈઓના ઉલ્લંઘનમાં ત્રાહિત પક્ષકારની તરફેણમાં અન્યને તબદીલ કરી દીધી હતી, તો સદર કોડની કલમ ૬૫ અને ૬૮ સાથે વાંચતા કલમ ૭૯એ હેઠળ વિચાર્યા મુજબ આવી જમીન પર બિનઅધિકૃત રીતે કબજો જમાવનાર અથવા ખોટી રીતે કબજો ધરાવનાર વ્યક્તિઓ હશે. પરિણામે, આવા ફાળવણીદાર દ્વારા કરવામાં આવેલી આવી ગેરકાયદેસર તબદીલી અથવા વેચાણના આધારે આવી જમીનનો કબજો ધરાવનાર કોઈપણ વ્યક્તિ પણ બિનઅધિકૃત કબજેદાર હશે, જે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ હકાલપટ્ટીને પાત્ર થશે. સક્ષમ સત્તામંડળ

એટલે કે કલેક્ટર, તેથી, આવી જમીનો પર બિનઅધિકૃત રીતે કબજો જમાવનાર અથવા ખોટી રીતે કબજો ધરાવનાર વ્યક્તિઓ સામે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ પગલાં લેવા માટે સંપૂર્ણપણે ન્યાયી અને અધિકૃત હશે. અદાલત, તેથી, એવા અભિપ્રાયની છે કે જ્યારે પણ ખેતીની જમીનનો કબજેદાર કલમ ૬૫ માં વિચાર્યા મુજબ કલેક્ટરની પરવાનગી વિના ખેતી સિવાયના અન્ય હેતુ માટે આવી જમીનનો ઉપયોગ કરે છે, અને/અથવા કલમ ૬૮ માં વિચાર્યા મુજબ, તેના કાર્યકાળ સાથે કાયદેસર રીતે જોડાયેલી નિયમો અને શરતોનો ભંગ કરે છે, ત્યારે તે હકદાર રહેશે નહીં અથવા તે આવી જમીનના ઉપયોગ અને કબજા માટે હકદાર થવાનું બંધ થઈ જશે, અને સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ સમરી હકાલપટ્ટીને પાત્ર થશે. જરૂરી પરિણામ તરીકે સદર જોગવાઈઓના ઉદ્ધંધનમાં આવી જમીનનો ઉપયોગ અને કબજો ધરાવનાર કોઈપણ વ્યક્તિ કદાચ ત્યારબાદના ખરીદનારાઓ હોઈ શકે, તે પણ બિનઅધિકૃત કબજેદાર અથવા ખોટી રીતે કબજો ધરાવનાર હશે, જે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ સમરી હકાલપટ્ટીને પાત્ર થશે.

૨૪. આવા ત્યારબાદના ખરીદનારાઓએ સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસોને પડકારતી અરજીઓનો બીજો સેટ એ કારણોસર દાખલ કર્યો છે કે નોટિસો જારી કરનાર સત્તામંડળ પાસે હકૂમત ન હતી. આ અંગે, એવું જણાવી શકાય કે (૧૯૮૨) ૨ એસ.સી.સી. ૧૭૯ માં નોંધાયેલ સ્ટેટ ઓફ યુ.પી. વિ. બ્રહ્મ દત્ત શર્માના કેસમાં ઠરાવ્યા મુજબ,

કારણદર્શક નોટિસના તબક્કે હાઈકોર્ટનો હસ્તક્ષેપ અકાળ હશે. જ્યાં સુધી એવું દર્શાવવામાં ન આવે કે નોટિસ કાયદાની કોઈપણ સત્તા વિના સ્પષ્ટ રીતે જારી કરવામાં આવી છે, ત્યાં સુધી અદાલતોએ દખલ કરવામાં અનિચ્છા દાખવવી જોઈએ. એ.આઈ.આર. ૨૦૦૭ એસસી ૮૦૬ માં નોંધાયેલ યુનિયન ઓફ ઇન્ડિયા વિ. કુનિશેટ્ટી સત્યનારાયણના કેસમાં, અન્ય બાબતોની સાથે એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું છે કે શા માટે સામાન્ય રીતે માત્ર કારણદર્શક નોટિસના તબક્કા સામે રિટ અરજી સ્વીકારવી જોઈએ નહીં તેનું કારણ એ છે કે માત્ર કારણદર્શક નોટિસ જારી કરવાથી કાર્યવાહીનું કારણ ઊભું થતું નથી. એવું શક્ય છે કે આવી નોટિસોના જવાબને ધ્યાનમાં લીધા પછી સત્તામંડળ દ્વારા કાર્યવાહી પડતી મૂકવામાં આવે. એ સાચું છે કે જો વાદગ્રસ્ત નોટિસો હકૂમત વિના જારી કરવામાં આવી હોવાનું દર્શાવવામાં આવે, તો તેને પડકારતી રિટ અરજીઓ જાળવવાપાત્ર હશે, જેવું વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી એસ. એન. શેલત દ્વારા આધાર રાખવામાં આવેલ વિવિધ નિર્ણયો મુજબ છે, જોકે, હાલના કેસોમાં, બિનઅધિકૃત કબજામાં હોવાનો આક્ષેપ ધરાવનાર વ્યક્તિઓ સામે સદર કોડની કલમ ૭૮એ હેઠળ સંબંધિત સત્તામંડળ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી નોટિસો, જે અહીં ઉપર દર્શાવેલ છે, તે હકૂમત અથવા સત્તા વિના સ્પષ્ટ રીતે હોવાનું કહી શકાય નહીં. તેથી, કારણદર્શક નોટિસોને પડકારતી અરજીઓ અકાળ હોવાથી, આ તબક્કે સ્વીકારી શકાય નહીં.

૨૫. આ અદાલતને તે પછીના મુદ્દા તરફ લઈ જાય છે કે શું જમીનોના મૂળ માલિકો સદર ભૂદાન યજ્ઞમાં ભૂદાન સમિતિઓને દાનમાં આપેલી તેમની જમીનો પાછી મેળવવા માટે હકદાર છે ? વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી મિહિર ઠાકોર દ્વારા એવી રજૂઆત કરવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે ધ ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટની કલમ ૧૨૩ મુજબ, સ્થાવર મિલકતની ભેટ દાતા દ્વારા અથવા તેના વતી સહી કરેલા અને ઓછામાં ઓછા બે સાક્ષીઓ દ્વારા પ્રમાણિત નોંધાયેલા દસ્તાવેજ દ્વારા અસરકારક હોવી જોઈએ, અને હાલના કેસોમાં, સદર ભૂદાન લેખ નોંધાયેલ ન હોવાથી, ભૂદાન સમિતિ અથવા ડોનીની તરફેણમાં કોઈ ભેટ અથવા મિલકતની તબદીલી કરવામાં આવી ન હતી. જોકે સદર રજૂઆત ખૂબ જ પ્રભાવશાળી લાગે છે, તે સ્વીકારી શકાય નહીં. રેકૉર્ડ પર રજૂ કરાયેલ ભૂદાન લેખોની નકલો પરથી સ્પષ્ટ થાય છે તેમ, સદર દસ્તાવેજો પર દાતા દ્વારા, ભૂદાન સમિતિના અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા અને બે સાક્ષીઓ દ્વારા સહી કરવામાં આવી હતી, જેના દ્વારા પ્રશ્નગત જમીન તેમાં દર્શાવેલી શરતોને આધીન જમીનવિહોણા વ્યક્તિને તબદીલ કરવામાં આવી હતી. આ અંગે મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં પણ સંબંધિત એન્ટ્રીઓ કરવામાં આવી હતી. મૂળ માલિક અથવા દાતાએ ક્યારેય આવા દસ્તાવેજ કરવામાં વાંધો ઉઠાવ્યો ન હતો અથવા કોઈપણ સમયે મહેસૂલી એન્ટ્રીઓને પડકારી ન હતી, એ કારણોસર કે રજિસ્ટ્રેશનના અભાવે આવી તબદીલી માન્ય ન હતી. અલબત્ત, વિદ્વાન એડિશનલ એડવોકેટ જનરલ શ્રી પી. કે. જાનીએ એવી રજૂઆત કરી હતી કે સદર ભૂદાન યજ્ઞને લગતા

આવા દસ્તાવેજોને રજિસ્ટ્રેશનની જરૂરિયાતમાંથી મુક્તિ આપવામાં આવી હતી, જોકે, તેઓ આ અંગે રેકૉર્ડ પર કોઈ જાહેરનામું અથવા ધ ટ્રાન્સફર ઓફ પ્રોપર્ટી એક્ટમાં સુધારો રજૂ કરવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે. કોઈપણ સંજોગોમાં, જમીનના મૂળ માલિકો દ્વારા ઓછામાં ઓછા પચાસ વર્ષ પહેલાં સદર ભૂદાન ચક્રમાં જમીનો દાનમાં આપવામાં આવી હતી અથવા તેનું બલિદાન આપવામાં આવ્યું હતું, પચાસ વર્ષ પછી આવા દાતાના કાનૂની વારસદારના મોઢેથી એવું કહેવું શોભતું નથી કે રજિસ્ટ્રેશનના અભાવે આવી તબદીલી માન્ય ન હતી. અદાલતના મતે ભૂદાન લેખ જેવો સદર દસ્તાવેજ સ્પેશિયલ પાવર ઓફ એપોઈન્ટમેન્ટ નામના દસ્તાવેજ સમાન હતો, જેના દ્વારા જમીન સદર સમિતિની તરફેણમાં તબદીલ કરવામાં આવશે નહીં, પરંતુ આવી સમિતિ તેમાં દર્શાવેલી શરતોને આધીન જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓને ફાળવવા માટે સત્તા ધરાવતી હતી. મૂળ દાતાએ જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓના લાભ માટે સદર ભૂદાન સમિતિની તરફેણમાં જમીનમાં પોતાનો અધિકાર, માલિકી હક અને હિત છોડી દીધું હોવાથી અને બલિદાન આપ્યું હોવાથી, આવા ફાળવણીદાર અથવા બિનઅધિકૃત કબજેદાર પાસેથી પાછી મેળવવામાં આવે તો પણ રાજ્યને આવી જમીનનો કબજો સોંપવા નિર્દેશ આપી શકાય નહીં. એ નોંધવું સુસંગત છે કે પ્રશ્નગત ભૂદાન જમીનો ખેતીની જમીનો હોવાથી, જો સદર ભૂદાન સમિતિને તબદીલ કરવામાં ન આવી હોત, તો સદર ટેનન્સી એક્ટની જોગવાઈઓને આધીન રહી હોત, અને તે કેસમાં જો કોઈ ભાડૂતો હોય, તો તેઓ સદર ટેનન્સી એક્ટ હેઠળ ડીમ્ડ

ખરીદનારા બની ગયા હોત. દરેક કેસ, તેથી, તેની પોતાની હકીકતો પર આધાર રાખશે, તેમ છતાં મૂળ દાતા અથવા તેનો વારસદાર કોઈપણ સંજોગોમાં ભૂદાન જમીન પાછી મેળવવાનો દાવો કરી શકશે નહીં.

૨૬. અહીં ઉપર જણાવ્યા મુજબ, અમુક કેસોમાં જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓ અથવા ફાળવણીદારોને ફાળવવામાં આવેલી ભૂદાન જમીનોએ તેમના હાથ બદલ્યા છે, કારણ કે આવા ફાળવણીદારોએ તેમના કાર્યકાળ સાથે જોડાયેલી શરતોના સ્પષ્ટ ઉલ્લંઘનમાં અને સદર કોડની જોગવાઈઓની સ્પષ્ટ અવગણના કરીને ત્રાહિત પક્ષકારોને આવી જમીનો તબદીલ કરી છે અથવા વેચી દીધી છે. જોકે, આવા ત્યારબાદના ખરીદનારને સદર ભૂદાન ચક્ષમાં દાનમાં આવેલી આવી જમીનોમાં કોઈ કાનૂની અધિકાર, માલિકી હક અથવા હિત પ્રાપ્ત કર્યા હોવાનું કહી શકાય નહીં. એ વાતનો ઇનકાર કરી શકાતો નથી કે કોઈપણ વ્યક્તિ તેની પાસે જે છે તેના કરતાં વધુ સારો માલિકી હક આપી શકતો નથી. જ્યારે ભૂદાન જમીનના ફાળવણીદાર પાસે પોતે જમીન પર કોઈ માલિકી હક ન હતો, ત્યારે તેની સ્થિતિ શરતોને આધીન માત્ર કબજેદારની હતી અને માલિકની ન હતી, ત્યારે તે ત્રાહિત પક્ષકારને કોઈ માલિકી હક તબદીલ કરી શકતો ન હતો. આ સંજોગોમાં, આવી ભૂદાન જમીનોના ત્યારબાદના ખરીદનારાઓ અથવા ત્યારબાદના કબજેદારોને પણ આવી જમીનોના કાનૂની માલિકો અથવા કાનૂની કબજેદારો કહી શકાય નહીં.

૨૭. તે બાબતના તે દષ્ટિકોણથી, ફાળવણીદારો અથવા ટ્રાન્સફરીઓ દ્વારા ભૂદાન જમીનોનો ઉપયોગ અને કબજો શરતી હોવાનું ઠરાવીને અગાઉ ઉઠાવેલા પ્રશ્નોના જવાબો આપવામાં આવે છે કે, આવા કબજેદારો આવી જમીનોનો ખેતી સિવાયના હેતુ માટે ઉપયોગ કરી શક્યા ન હોત, અથવા સદર કોડની જોગવાઈઓના ઉદ્ધંધનમાં ત્રાહિત પક્ષકારોને આવી જમીનો વેચી શક્યા ન હોત અથવા તબદીલ કરી શક્યા ન હોત, અન્યથા તેમનો ઉપયોગ અને કબજો બિનઅધિકૃત કબજો ગણાશે, જે સક્ષમ સત્તામંડળને સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ પગલાં શરૂ કરવા માટે હકદાર બનાવે છે. વધુમાં એવું ઠરાવવામાં આવે છે કે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ જારી કરવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસોને પડકારતી અરજીઓ અકાળ હોવાથી સ્વીકારી શકાય નહીં. એવું પણ ઠરાવવામાં આવે છે કે મૂળ દાતાઓ અથવા તેમના કાનૂની વારસદારો સદર કોડની કલમ ૭૯એ અથવા અન્ય જોગવાઈઓ હેઠળ બિનઅધિકૃત કબજેદારોની સમરી હકાલપટ્ટી પછી, સદર ભૂદાન ચણમાં દાનમાં આપેલી તેમની જમીનો પાછી મેળવવા માટે હકદાર રહેશે નહીં. એવું પણ ઠરાવવામાં આવે છે કે ભૂદાન જમીનોના ત્યારબાદના ખરીદનારાઓ બિનઅધિકૃત કબજેદારો હોવાથી આવી જમીનોમાં કોઈ કાનૂની અધિકાર, માલિકી હક અથવા હિત પ્રાપ્ત કરશે નહીં.

૨૮. એ સાચું છે કે સંબંધિત સમયે મહારાષ્ટ્ર સરકારે અને વિભાજન પછી ગુજરાત સરકારે સદર ભૂદાન ચળવળમાં જમીનોના દાનને સરળ બનાવવા અને ભૂદાન સમિતિઓની કામગીરીનું નિયમન અને દેખરેખ રાખવા માટે કોઈ કાયદો

પસાર કર્યો ન હતો. બિહાર રાજ્ય, આસામ રાજ્ય, આંધ્ર પ્રદેશ રાજ્ય, ઓરિસ્સા રાજ્ય, કર્ણાટક રાજ્ય, હિમાચલ પ્રદેશ રાજ્ય, મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય જેવા અન્ય રાજ્યોએ આ અંગે યોગ્ય કાયદાઓ ઘડ્યા હતા. એવું જણાય છે કે આવા કાયદાની ગેરહાજરીમાં બોમ્બે સરકારે તારીખ ૨૨/૦૭/૧૯૫૫ ના પરિપત્ર મારફતે સદર ભૂદાન ચળવળમાં દાનમાં આપેલી જમીનો અંગે પડેલી મુશ્કેલીઓ દૂર કરવા માટે કેટલીક સૂચનાઓ જારી કરી હતી. એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ ગુજરાત સરકારે પણ બોમ્બે સરકાર દ્વારા જારી કરાયેલ સદર તારીખ ૨૨/૦૭/૧૯૫૫ ના પરિપત્રનો સંદર્ભ આપીને તારીખ ૦૬/૦૮/૧૯૬૧ ના રોજ એક પરિપત્ર જારી કર્યો હતો જેમાં મામલતદારો અને મહાલકારીઓને સદર ભૂદાન ચળવળમાં દાનમાં આપેલી જમીનો અંગે મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં એન્ટ્રીઓ નોંધવા માટે તાત્કાલિક જરૂરી પગલાં લેવા સૂચના આપવામાં આવી હતી. આગળ એવું જણાય છે કે ત્યારબાદ મહેસૂલ વિભાગમાં ગુજરાત સરકારે તારીખ ૦૮/૦૮/૧૯૮૦ ના રોજ કલેક્ટર, વલસાડને એક કમ્યુનિકેશન જારી કર્યું હતું જેમાં તમામ કલેક્ટરોને નકલો મોકલવામાં આવી હતી જેમાં અન્ય બાબતોની સાથે સૂચના આપવામાં આવી હતી કે જો સદર ભૂદાન ચળવળમાં દાનમાં આપેલી જમીનો મૂળ રૂપે નવી શરતની હોય, તો તેને નવી શરતની તરીકે ગણવામાં આવે અને તેવી જ રીતે જૂની શરતની જમીનોને જૂની શરતની તરીકે ગણવામાં આવે. તેમાં વધુમાં જણાવાયું હતું કે ડોનીઓને દાનમાં આપેલી જમીનોના સંદર્ભમાં જો ડોનીઓ પોતે આવી જમીનો ખેડતા ન હોય અને જો

ડોનીઓએ જમીન છોડી દીધી હોય, તો આવી જમીનને સરકારમાં નિહિત જમીન તરીકે ગણવી જોઈએ. મહેસૂલ વિભાગ દ્વારા તારીખ ૦૩/૧૧/૧૯૮૮ ના રોજ પરિપત્રના રૂપમાં અન્ય એક કમ્યુનિકેશન જારી કરવામાં આવ્યું હતું. ત્યારબાદ તારીખ ૦૮/૦૯/૧૯૮૦ અને ૦૩/૧૧/૧૯૮૮ ના સદર બંને કમ્યુનિકેશન્સને ધ્યાનમાં લઈને, મહેસૂલ વિભાગે તારીખ ૦૬/૦૧/૨૦૦૪ ના રોજ એક પરિપત્ર જારી કર્યો હતો. સદર પરિપત્રમાં, સદર કમ્યુનિકેશન્સમાં સમાવિષ્ટ અગાઉની સૂચનાઓનો પુનરોચ્ચાર કરવામાં આવ્યો હતો અને અન્ય બાબતોની સાથે જણાવાયું હતું કે આવી જમીનોને મહેસૂલી રેકૉર્ડમાં "ભૂદાન" અથવા "ભૂદાન જમીન" માં દાનમાં આપેલી જમીન તરીકે નોંધવામાં આવે, અને આવી જમીનો નવી શરતની અને અન્યને તબદીલ ન કરી શકાય તેવી પ્રકૃતિની હોવાથી વેચી શકાશે નહીં. જોકે કેટલાક અરજદારો દ્વારા સદર તારીખ ૦૬/૦૧/૨૦૦૪ ના પરિપત્રની માન્યતાને એ કારણોસર પડકારવામાં આવી છે કે મહેસૂલ વિભાગમાં સરકાર પાસે આવો પરિપત્ર જારી કરવાની કોઈ સત્તા નથી, અદાલતને તેમાં કોઈ તથ્ય જણાતું નથી. એ કહેવાની જરૂર નથી કે વૈધાનિક કાયદાની ગેરહાજરીમાં, જો કોઈ શૂન્યાવકાશ હોય તો તેને કારોબારી હુકમો જારી કરીને સુરક્ષિત કરવાની કારોબારીની ફરજ છે.

૨૯. ઉપર જણાવેલી ચર્ચા અને તારણોના પ્રકાશમાં, ચાલો અરજીઓના દરેક સેટની હકીકતો તપાસીએ. જ્યાં સુધી અરજીઓના પ્રથમ સેટનો સંબંધ છે, અરજદાર શ્રી અરવિંદ સુરતીએ પ્રશ્નગત જમીનોના સંબંધમાં વિવિધ નિર્દેશો અને

ઘોષણાઓ માંગી છે. તેમણે અન્ય બાબતોની સાથે અરજ કરેલ છે કે સામાવાળા નં. ૧૪ અથવા સામાવાળાઓમાંથી જે કોઈ પણ પ્રશ્નગત જમીનોના કબજા અથવા ઉપયોગમાં જોવા મળે તેની સમરી હકાલપટ્ટી કરવા માટે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ પગલાં શરૂ કરવા રાજ્યને નિર્દેશ આપવામાં આવે, અને સદર ટેનન્સી એક્ટની કલમ ૮૮ડી હેઠળ તેની સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને પ્રશ્નગત જમીનોને આપવામાં આવેલી મુક્તિ પાછી ખેંચવા રાજ્યને નિર્દેશ આપવામાં આવે. અરજદારે સામાવાળાઓની તરફેણમાં કરવામાં આવેલા વેચાણ દસ્તાવેજોને રદબાતલ જાહેર કરીને પ્રશ્નગત જમીનો તેમને પરત કરવા માટે પણ અરજ કરેલ છે. અરજદાર દ્વારા સદર ત્રણ અરજીઓ એવો આક્ષેપ કરીને દાખલ કરવામાં આવી છે કે તેઓ મૂળ માલિક શ્રી બાબુભાઈ રણછોડભાઈના પુત્ર અને કાનૂની પ્રતિનિધિ હતા. સદર બાબુભાઈના અન્ય વારસદારો અને કાનૂની પ્રતિનિધિઓએ પ્રશ્નગત જમીનો મેળવવા માટેના તેમના અધિકારો મૌખિક રીતે છોડી દીધા હતા, સોંપી દીધા હતા અને ત્યાગ કર્યો હતો. તેમના જણાવ્યા મુજબ, સદર મૌખિક રીલીઝના આધારે, અરજદાર એકલા પાસે એ તમામ અધિકાર, માલિકી હક અથવા હિત હતા જે તેમના પિતા શ્રી બાબુભાઈ રણછોડભાઈ પાસે સદર જમીનોના સંદર્ભમાં હતા. અતુલભાઈ બાબુભાઈ, બિપિનભાઈ બાબુભાઈ, કોકિલા બિજેન્દ્ર અને શ્રીમતી વંદના કિરીટભાઈ નામની ચાર વ્યક્તિઓ દ્વારા તારીખ ૦૩/૦૫/૨૦૧૧ ના રોજ કરવામાં આવેલ મૌખિક રીલીઝનું મેમોરેન્ડમ એનેક્ષર-એ ખાતે રજૂ કરવામાં આવ્યું છે. સદર અરજદાર

તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન સિનિયર એડવોકેટ શ્રી મિહિર ઠાકોરના જણાવ્યા મુજબ, સદર મૌખિક રીલીઝના મેમોરેન્ડમના આધારે, અરજદાર એકલા જ અરજી દાખલ કરવા અને પ્રશ્નગત જમીનોના સંદર્ભમાં દાદ માંગવા માટે હકદાર બન્યા હતા. આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે શરૂઆતમાં સદર અરજદારે તેમના પાવર ઓફ એટર્ની હોલ્ડર પ્રાચી શાહ મારફતે સદર અરજીઓ દાખલ કરી હતી અને પાવર ઓફ એટર્ની હોલ્ડર દ્વારા અરજીઓ જાળવવાપાત્ર હોવા અંગે અદાલત દ્વારા ઉઠાવવામાં આવેલી ક્વેરી પર, અરજદાર પોતે હાજર થયા હતા અને તેને પોતાના દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી હોવાનું ગણવા માટે સોગંદનામું દાખલ કર્યું હતું.

૩૦. સંબંધિત સામાવાળાઓ દ્વારા જાળવવાપાત્રતા અને અરજદારના લોકસ સ્ટેન્ડાઈના કારણ સહિત વિવિધ કારણોસર સદર અરજીઓનો વિરોધ કરવામાં આવ્યો છે. જોકે, અદાલત સદર અરજીઓ સ્વીકારવા માંગતી નથી કારણ કે સામાવાળા ભૂદાન સમિતિએ અગાઉથી જ પ્રશ્નગત ભૂદાન જમીનોના સંદર્ભમાં સિવિલ દાવા નં. ૨૯૪/૨૦૦૯ દાખલ કર્યો છે અને તે હકીકત સિવાય કે અરજીઓમાં હકીકતોના ઘણા વિવાદિત પ્રશ્નો સામેલ છે તે ન્યાયનિર્ણય માટે સક્ષમ અદાલત સમક્ષ પેઝિંગ છે. સદર અરજીઓ, તેથી, ગુણદોષ પર કોઈપણ અભિપ્રાય વ્યક્ત કર્યા વિના કાઢી નાખવાને પાત્ર છે.

૩૧. જ્યાં સુધી અરજીઓના બીજા સેટનો સંબંધ છે, સંબંધિત અરજદારો કે જેઓ મૂળ રૂપે સદર ભૂદાન ચક્ષમાં દાનમાં આપેલી જમીનોના ત્યારબાદના

ખરીદનારાઓ જણાય છે, તેઓએ સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ સામાવાળા સત્તાવાળાઓ દ્વારા જારી કરવામાં આવેલી કારણદર્શક નોટિસોને પડકારી છે અને તેને રદ કરવા અરજ કરેલ છે. અહીં ઉપર ઠરાવ્યા મુજબ, આવી અરજીઓ અકાળ હોવાથી, આ તબક્કે સ્વીકારી શકાય નહીં, અને તદનુસાર કાઢી નાખવાને પાત્ર છે.

૩૨. અરજીઓના ત્રીજા સેટમાં, અરજદારો કે જેઓ મૂળ રૂપે સદર ભૂદાન યજ્ઞમાં દાનમાં આપેલી જમીનોના ત્યારબાદના ખરીદનારાઓ છે, તેઓએ સદર કોડમાં સમાવિષ્ટ જોગવાઈઓ હેઠળ લેવામાં આવેલા પગલાંના સંદર્ભમાં સામાવાળા સત્તાવાળાઓ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમોને પડકાર્યા છે. જ્યાં સુધી એસસીએ ૨૧૯૩/૨૦૦૪ ની હકીકતોનો સંબંધ છે, એવું જણાય છે કે ડેપ્યુટી કલેક્ટરે નંદાબેનના કાનૂની વારસદારો સામે પગલાં શરૂ કર્યા હતા, જેમને સામાવાળા ભૂદાન સમિતિ મારફતે મૂળ માલિક દ્વારા તેમાં દર્શાવેલી નિયમો અને શરતોને આધીન તારીખ ૦૬/૧૦/૧૯૫૮ ના રોજ ભૂદાન લેખ કરીને જમીન ફાળવવામાં આવી હતી. સદર નંદાબેને સદર શરતોના ઉલ્લંઘનમાં બાનાખત કરીને સામાવાળા નં. ૩ થી ૬ ની તરફેણમાં પ્રશ્નગત જમીન તબદીલ કરી દીધી હતી, અને સદર સામાવાળાઓએ આગળ સદર જમીનને પ્લોટમાં પેટાવિભાજિત કરી હતી અને અરજદાર સહિત વિવિધ વ્યક્તિઓને તે ફાળવી હતી. ડેપ્યુટી કલેક્ટરે સદર કોડની કલમ ૭૯એ હેઠળ પગલાં શરૂ કર્યા પછી, તારીખ ૨૭/૦૧/૨૦૦૯ ના રોજ સદર જમીનના કબજેદારોની હકાલપટ્ટીનો નિર્દેશ

આપતો હુકમ પસાર કર્યો હતો. વ્યથિત વ્યક્તિઓ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અપીલમાં જિલ્લા કલેક્ટર દ્વારા સદર હુકમની પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી. ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા સદર હુકમોના અનુસંધાને, સામાવાળા નં. ૯ સિટી મામલતદારે અરજદાર સહિત સદર જમીનના કબજેદારો સામે સદર કોડની કલમ ૬૧ હેઠળ નોટિસ જારી કરી હતી, જેમાં તેમને દબાણ દૂર કરવા અને દંડ ચૂકવવા માટે જણાવવામાં આવ્યું હતું. સદર હુકમને અરજદાર દ્વારા હાલની અરજીમાં પડકારવામાં આવ્યો છે.

૩૩. સદર હકીકતો પરથી સ્પષ્ટપણે બહાર આવે છે કે અરજદાર માત્ર પ્રશ્નગત જમીનના બિનઅધિકૃત કબજામાં ન હતા, પરંતુ ફાળવણીદાર નંદાબેન દ્વારા સામાવાળા નં. ૩ થી ૬ ને જમીનની સંપૂર્ણ તબદીલી સદર ભૂદાન લેખની નિયમો અને શરતોના સંપૂર્ણ ઉલ્લંઘનમાં હતી. અન્યથા પણ, સદર નંદાબેન દ્વારા સામાવાળા નં. ૩ થી ૬ ની તરફેણમાં કરવામાં આવેલ બાનાખત અને સદર સામાવાળાઓ દ્વારા ત્રાહિત પક્ષકાર અથવા અરજદારની તરફેણમાં કરવામાં આવેલ અન્ય કરારો સદર જમીનોના સંદર્ભમાં તેમની તરફેણમાં કોઈ અધિકાર, માલિકી હક અથવા હિત ઊભા કરશે નહીં. એવું જણાય છે કે અરજદાર ડેપ્યુટી કલેક્ટર અને કલેક્ટર સમક્ષની કાર્યવાહીમાં પક્ષકાર પણ ન હતા. તેથી, વાદગ્રસ્ત હુકમોને પડકારવા માટે અરજદારના લોકસ સ્ટેન્ડાર્ડ સિવાય, અદાલત સદર સત્તાવાળાઓ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા હકીકતોના સમવર્તી તારણોમાં દખલ કરવા માંગતી નથી.

૩૪. તેવી જ રીતે, એસસીએ ૧૦૩૧૯/૨૦૧૩ અરજદાર દ્વારા ડેપ્યુટી કલેક્ટર, કલેક્ટર અને રાજ્ય સરકાર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા વાદગ્રસ્ત હુકમોને પડકારવા માટે દાખલ કરવામાં આવી છે જેના દ્વારા પ્રશ્નગત જમીન રાજ્યની તરફેણમાં જમ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો છે. એવું જણાય છે કે પ્રશ્નગત જમીન અરજદારના પિતા દ્વારા સામાવાળા નં. ૫ પાસેથી ખરીદવામાં આવી હતી, જેમને શરતોને આધીન ભૂદાન સમિતિ દ્વારા તે ફાળવવામાં આવી હતી. સદર શરતોનો ભંગ થતાં, ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા સદર કોડ હેઠળ પગલાં શરૂ કરવામાં આવ્યા હતા અને હુકમ પસાર કરવામાં આવ્યો હતો. ડેપ્યુટી કલેક્ટર દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા હુકમની કલેક્ટર અને સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવી છે. ત્રણ સત્તાવાળાઓ દ્વારા નોંધવામાં આવેલા હકીકતોના સમવર્તી તારણો હોવાને કારણે અને સદર હુકમોમાં કોઈ હકૂમતને લગતી ભૂલ ન જણાતી હોવાથી, અદાલત તેમાં દખલ કરવા માંગતી નથી. તેવી જ રીતે, અરજદારો ચંદ્રકાંતભાઈ દ્વારા સામાવાળા સત્તાવાળાઓ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા સમાન હુકમોને પડકારતી દાખલ કરવામાં આવેલી એસસીએ ૧૦૩૨૨/૨૦૧૩ પણ વધુ કોઈ વિચારણાને પાત્ર નથી.

૩૫. છૂટા પડતા પહેલાં, એવું જણાવી શકાય કે સામાવાળા ભૂદાન સમિતિ અથવા સર્વોદય મંડળ તરફથી ગેરવહીવટ અને આળસ અને ભૂદાન જમીનોના ફાળવણીદારો/ડોનીઓ સામે યોગ્ય સમયે યોગ્ય પગલાં ન લેવામાં સરકાર તરફથી ઉદાસીનતા અને નિષ્ક્રિયતાએ ભૂદાન ચળવળના ખૂબ જ જાહેર હેતુ,

ઉદ્દેશ્ય અને મિશનને નિષ્ફળ બનાવતી અસ્તવ્યસ્ત સ્થિતિ ઊભી કરી છે. જોકે ગુજરાત એવા રાજ્યોમાંનું એક હતું જ્યાં એક લાખ એકરથી વધુ જમીનો દાનમાં આપવામાં આવી હતી, કમનસીબે તત્કાલીન બોમ્બે સરકારે અને ત્યારબાદ ગુજરાત સરકારે સદર ભૂદાન યજ્ઞમાં દાનમાં આપેલી આવી જમીનોને સરળ બનાવવા, તેનું નિયમન, વિતરણ અને દેખરેખ રાખવા માટે તેમજ ભૂદાન સમિતિઓની કામગીરી પર દેખરેખ રાખવા માટે કોઈ કાયદો ઘડ્યો નથી. આ વિચિત્ર પરિસ્થિતિનો સામનો કરવા માટે કાનૂની વ્યવસ્થાનો સંપૂર્ણ શૂન્યાવકાશ હોવાથી, અદાલત ભૂદાન જમીનોના ક્ષેત્રને આવરી લેવા માટે વિધાનમંડળ યોગ્ય કાયદો ઘડે ત્યાં સુધી નીચે મુજબના નિર્દેશો જારી કરવાનું યોગ્ય સમજે છે. સદર ભૂદાન યજ્ઞમાં મૂળ જમીન માલિકો દ્વારા કરવામાં આવેલા જમીનોના ઉદાર બલિદાનો અસરકારક અને યોગ્ય ઉપયોગ વિના વ્યર્થ ગયા હોય તેવું લાગે છે, કારણ કે ભૂદાન સમિતિઓના ગેરવહીવટ અને સરકારની ઉદાસીનતા અને ઉપેક્ષાના કારણે જમીનોનો મોટો ભાગ હજુ પણ વહેંચાયા વગરનો અને હિસાબ વગરનો રહ્યો છે.

૩૬. તે બાબતના તે દૃષ્ટિકોણથી એવો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે કે:—

(૧) મુખ્ય સચિવ, ગુજરાત સરકાર મુખ્ય સચિવ (મહેસૂલ વિભાગ), મુખ્ય સચિવ (શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ), સચિવ (કાનૂની વિભાગ) અને સચિવ અથવા ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ (ગુજરાત સર્વોદય મંડળ) ના પ્રતિનિધિનો સમાવેશ કરતી એક રાજ્ય કક્ષાની સમિતિની રચના કરશે. મુખ્ય

સચિવ સંબંધિત કલેક્ટર, ચીફ ટાઉન પ્લાનર અને સંબંધિત જિલ્લાના જિલ્લા કાનૂની સેવા સત્તામંડળના સભ્ય સચિવનો સમાવેશ કરતી જિલ્લા-કક્ષાએ સમિતિઓની પણ રચના કરશે. મુખ્ય સચિવ જરૂરી જણાય તે મુજબ સમિતિઓની રચનામાં ફેરફાર કરવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે, જોકે, આ હુકમ મળ્યાની તારીખથી ચાર સપ્તાહની અંદર સદર સમિતિઓની રચના કરશે.

(૨) જિલ્લા-કક્ષાની સમિતિઓ ભૂદાન ચળવળમાં દાનમાં આપેલી ભૂદાન જમીનોનો સરકારી રેકૉર્ડમાંથી, ભૂદાન સમિતિઓના રેકૉર્ડમાંથી અને અન્ય સ્ત્રોતોમાંથી એક ડેટા-બેઝ તૈયાર કરશે, જેમાં મૂળ માલિકોના નામો, દાનની તારીખો, ભૂદાન સમિતિઓના નામો, ફાળવણીદારો/ડોનીઓના નામો અને આવી જમીનોની હાલની સ્થિતિની વિગતો હશે. જિલ્લા-કક્ષાની પ્રત્યેક સમિતિ સમિતિની રચનાની તારીખથી ત્રણ મહિનાની અંદર રાજ્ય કક્ષાની સમિતિને આ અંગેનો અહેવાલ સબમિટ કરશે. ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ અને ગુજરાત સર્વોદય મંડળને માહિતી પૂરી પાડવાની અને ભૂદાન જમીનોને લગતા દસ્તાવેજો આપવાની બાબતમાં જિલ્લા-કક્ષાની સમિતિઓને સંપૂર્ણ સહકાર અને ટેકો આપવા પણ નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

(૩) જિલ્લા-કક્ષાની સમિતિઓ પાસેથી અહેવાલો મળ્યા પર, રાજ્ય કક્ષાની સમિતિ સદર ભૂદાન ચક્રમાં દાનમાં આપેલી વહેંચાયા વગરની અને હિસાબ વગરની જમીનોની ટેબલ અને વિતરણ અંગે, અને બિનઅધિકૃત કબજેદારો પાસેથી પાછી મેળવવામાં આવેલી ભૂદાન જમીનો અંગે સરકારને યોગ્ય

ભલામણો કરશે. સમિતિઓ ભલામણો કરતી વખતે ભૂદાન ચળવળના મૂળ ઉદ્દેશ્યને ધ્યાનમાં રાખશે, જેથી ભૂદાન ચળવળમાં દાનમાં આપવામાં આવેલી જમીનો વાસ્તવમાં જ્યાં પણ શક્ય હોય ત્યાં ખેતીની કામગીરી ચલાવવા માટે જમીનવિહોણા વ્યક્તિઓને ફાળવવામાં આવે, અન્યથા જાહેર હેતુ માટે આવી જમીનોનો ઉપયોગ કરવા માટે.

૩૭. રાજ્ય કક્ષાની સમિતિ પાસેથી આવી ભલામણો પ્રાપ્ત કર્યા પછી, એવી અપેક્ષા રાખવામાં આવે છે કે સરકાર યોગ્ય નીતિવિષયક નિર્ણય લેશે અથવા શક્ય તેટલી ઝડપથી કાયદો ઘડશે.

૩૮. એવી સ્પષ્ટતા કરવામાં આવે છે કે ઉપર જણાવેલા નિર્દેશો પેનિંગ દાવાઓ અથવા કાર્યવાહીઓ સાથે કાયદા મુજબ આગળ વધવામાં કોઈપણ અદાલત અથવા સત્તામંડળના માર્ગમાં આવશે નહીં.

૩૯. સદર હુકમના ઝડપી પાલન માટે ઓફિસને આ હુકમની નકલ મુખ્ય સચિવ, ગુજરાત સરકાર, મુખ્ય સચિવ (મહેસૂલ વિભાગ), મુખ્ય સચિવ (શહેરી વિકાસ અને શહેરી ગૃહ નિર્માણ વિભાગ), સચિવ (કાનૂની વિભાગ), સચિવાલય, ગાંધીનગર અને સચિવ, ગુજરાત ભૂદાન સમિતિ (ગુજરાત સર્વોદય મંડળ), અમદાવાદને મોકલવા નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

૪૦. તમામ અરજીઓ કાઢી નાખવામાં આવે છે. તમામ અરજીઓમાં રૂલ ડિસ્ચાર્જ કરવામાં આવે છે.

(બેલા એમ. ત્રિવેદી, ન્યાયમૂર્તિ)

વિશેષ હુકમ

ચુકાદો જાહેર કર્યા પછી, પ્રથમ સેટની અરજીઓમાં અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી સલિલ ઠાકોર અને બીજા સેટની અરજીઓમાં અરજદારો તરફે હાજર રહેલા વિદ્વાન સિનિયર વકીલ શ્રી એસ. એન. શેલત દ્વારા વચગાળાના હુકમોને ચાર સપ્તાહના સમયગાળા માટે લંબાવવા માટે વિનંતી કરવામાં આવે છે જેથી તેઓ ઉચ્ચ ફોરમનો આશરો લઈ શકે. ચુકાદામાં જણાવેલા કારણોસર સદર વિનંતી નકારી કાઢવામાં આવે છે.

(બેલા એમ. ત્રિવેદી, ન્યાયમૂર્તિ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.